

Hanna Mäenpää & Suvi Tervahauta

ESIKOULULAINEN HARJOITTELEE KÄDENTAITOJA

Opas lasten vanhemmille

ESIKOULULAINEN HARJOITTELEE KÄDENTAITOJA

Opas lasten vanhemmille

Hanna Mäenpää & Suvi Tervahauta
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Hoitotyön koulutusohjelma &
Toimintaterapian koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma, terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto
Toimintaterapian koulutusohjelma

Tekijät: Hanna Mäenpää ja Suvi Tervahauta
Opinnäytetyön nimi: Esikoululainen harjoittelee kädentaitoja – Opas lasten vanhemmille

Työn ohjaajat: Pirjo Juujärvi ja Maarit Virtanen
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2014

Sivumäärä: 41 + 3 liitesivua

Esikoululaisen päivään kuuluu monenlaisia toimintoja. Hän esimerkiksi leikkii erilaisilla leluilla ikätovereidensa kanssa, askartelee, osallistuu erilaisten itsestä huolehtimisen ja kotielämän toimintojen tekemiseen sekä käy esikoulua. Monien näiden toimintojen tekemiseen tarvitaan kädentaitoja. Termillä kädentaidot tarkoitetaan käsien käyttöä esimerkiksi esineen käsittelyssä.

Teimme opinnäytetyömme projektiluontoisena. Projektin tuloksena oli opas kädentaidoista niille vanhemmille, joiden lapsilla on haasteita kädentaidoissa. Projektin viitekehys rakentui esikouluikäisen toimintakyvyn kuvauksesta WHO:n laatiman ICF-käsitteistön (International Classification of Functioning, Disability and Health) avulla painottuen kädentaitoihin.

Työn välittöminä tavoitteina oli, että vanhemmat tulevat tietoisiksi kädentaitojen merkityksestä ja alkavat miettiä, millaiset arjen toiminnat edesauttavat lapsen kädentaitojen kehittymistä. Lisäksi tavoitteena oli, että palautetta antavat terveydenhoitajat ja toimintaterapeutit kokeilevat opasta ja haluavat ottaa sen käyttöön työnsä tueksi. Kehitystavoitteena oli, että opasta käyttäneiden perheiden lasten kädentaidot kehittyvät. Oppaalle asettamiimme laatuksiteereitä olivat perhelähtöisyys, informatiivisuus, luotettavuus ja arkilähtöisyys.

Saimme oppaasta palautetta kahdelta terveydenhoitajalta ja kahdelta toimintaterapeutilta sekä yhdeltä vanhemmalta. Edellä mainitut henkilöt ovat kokeneet oppaan hyödylliseksi. Oppaallamme voidaan kenties jatkossa parantaa joidenkin lasten kädentaitoja ja sitä kautta heidän suoriutumistaan päivittäisistä toiminnoista. Suoriutumisen helpottuminen mahdollistaa osallisuuden kokemisen ja lisää näin lasten pystyvyyden ja pätevyyden tunteita.

Asiasanat:

kädentaidot, esikouluikäinen, opas, ICF-CY

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme of Nursing and Health Care, option of Preventive Health Care
Degree programme of Occupational Therapy

Authors: Hanna Mäenpää and Suvi Tervahauta
Title of thesis: Pre-schooler Practices Hand Skills – Guide for the Parents of Children

Supervisors: Pirjo Juujärvi and Maarit Virtanen
Term and year when the thesis was submitted: Spring 2014
Number of pages: 41 + 3 appendices

Infant's day includes many occupations. He plays with toys with his peers, does arts and crafts, participates occupations of fending for himself and domesticity and attends nursery school. In many if these occupations hand skills are needed. The term of the hand skills means using hands for example in manipulating objects and for drawing.

Thesis was carried out as a project. Outcome was a guide of hand skills for those parents whose children have difficulties in this field. The theoretical framework of the project was based on description of pre-schooler's ability to function according to the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) made by WHO.

Immediate targets were that the parents will become aware of the meaning of the hand skills and start contemplating which occupations of everyday life help developing the hand skills. Other goal was to lead feedback giving public health nurses and occupational therapists to prove the guide and to begin using it in their daily work. The development target was improving the hand skills of the children in the families using the guide. Quality criterions of the guide were family-orientation, informativity, reliability and everyday-orientation.

We got feedback from two public health nurses, two occupational therapists and one parent. They found the guide very useful. In conclusion, the hand skills of some children may be improved by using our guide. That could also increase outperforming in daily activities. Outperforming enables the feeling of participation and thus increases children's feeling of competence.

Keywords:

Hand skills, preschool, guide, ICF-CY

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT.....	4
1 PROJEKTIN TAUSTA JA TAVOITTEET.....	6
2 PROJEKTIN SUUNNITTELU.....	9
2.1 Projektioorganisaatio.....	9
2.2 Projektin päätehtävät ja tuotteistamisprosessi.....	10
2.3 Resurssien käyttö ja projektibudjetti.....	13
3 ESIKOULUIKÄISEN LAPSEN KÄDENTÄIDOT.....	14
3.1 Esikouluikäisen osallistuminen ja suoritukset.....	14
3.1.1 Kädentaidot arjen toiminnoissa.....	16
3.1.2 Kädentaitojen kehittyminen.....	18
3.2 Lapsen kehon toiminnot ja rakenteet.....	20
3.3 Yksilö- ja ympäristötekijät.....	22
4 OPPAAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	24
5 PROJEKTIN ARVIOINTI.....	28
5.1 Projektin päätehtävien toteutumisen arviointi.....	28
5.2 Projektin tavoitteiden saavuttamisen arviointi.....	29
5.3 Oppaan laatukriteerien saavuttamisen arviointi.....	30
6 POHDINTA.....	33
LÄHTEET.....	36
LIITTEET.....	41

1 PROJEKTIN TAUSTA JA TAVOITTEET

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen. Hänen kehitykseensä vaikuttavat perheen ja yhteisön omat, ainutlaatuiset kulttuuriset, sosiaaliset ja fyysiset ympäristöt. Lapsi kehittyy ja oppii uusia toimintoja luontaisten kykyjensä ja lahjojensa avulla ja ympäristö tukee tai rajoittaa häntä siinä. Lapsen normaali kehitys tapahtuu tyypillisesti tietyssä järjestyksessä. Tapa, miten kehitys tapahtuu, on kuitenkin yksilöllistä jokaiselle lapselle. Motoriset, kognitiiviset, sensoriset ja hahmotukselliset valmiudet sekä kommunikointi ja sosioemotionaaliset tekijät vaikuttavat toiminnoista suoriutumiseen ja tekevät siitä jokaiselle yksilöllistä. (Case-Smith 2005, 92 – 93.)

Termillä kädentaidot tarkoitetaan käsien käyttöä esimerkiksi esineen käsittelyssä (Exner 2010, 275). Sitä käytetään usein rinnakkain käsitteiden hienomotorinen koordinaatio, hienomotoriset taidot ja näppäryys kanssa. Ilmaisua ”kädentaidot” on kuitenkin näitä yksityiskohtaisempi viitattessaan yksinomaan käsillä työskentelyyn. Kädet ovat ”työkalu” useimmista toiminnoista, kuten leikistä, työstä ja itsestä huolehtimisesta suoriutumiseen. (Exner 2005, 304.) Pienillä motoriikan ongelmilla, kuten haasteilla saksien käytössä ja napittamisessa, on taipumusta jäädä pysyviksi haasteiksi. Lisäksi näihin voi joillakin lapsilla liittyä levottomuutta, keskittymisvaikeuksia, oppimisvaikeuksia, kehittymätöntä käsiala- ja piirustustaitoa tai emotionaalista kypsymättömyyttä. Ajan myötä haasteet suurenevat ja myöhemmin näillä lapsilla voi olla koulutuksellisia, sosiaalisia ja emotionaalisia ongelmia. (Hamilton 2002, viitattu 4.6.2013.) Motoriikan ongelmat ovat yksi oppimisvaikeuksien riskitekijä (Valtonen 2009, 13). Toisaalta puutteet motoristen taitojen kehityksessä voidaan laskea myös oppimisvaikeuksiin kuuluviksi. Lapsen oppimisvaikeudet tulevat usein esille hänen aloittaessaan koulun. (Chapparo & Lane 2012, 526.) Oppimisvaikeudet voivat johtaa tuen tarpeeseen koulunkäynnissä. Suomalaisista peruskoululaisista 11,4 % sai erityistä tai tehostettua tukea koulunkäyntiin vuonna 2011 (Tilastokeskus 2012, viitattu 7.5.2013). Itsetunnon ja itseluottamuksen kehittymisen kannalta onnistumisen kokemukset ja erityisesti motorisella alueella saatavat kokemukset ovat tärkeitä (Bunker 1991, viitattu 4.6.2013).

Lasten esikoulupäivän aikaisista toiminnoista n. 46 % sisältää hienomotoriikkaa edellyttäviä tehtäviä (Marr, Cermak, Cohn & Henderson 2003, 553 – 555). Hienomotoriikan ongelmat voivat vaikuttaa monin tavoin lapsen käyttäytymiseen ja koulussa selviytymiseen. Esimerkiksi hitaasti kirjoittava lapsi ei ehdi laskea matematiikan tehtäviä, koska hänellä menee niiden kopioimiseen kohtuuttoman paljon aikaa. Hänen voi olla vaikea kirjoittaa selkeitä kirjaimia ja kirjoittaminen voi

olla huomattavan hidasta. Puutteellinen kirjoitustaito voi vaikuttaa lapsen itsetuntoon, koska ikätoverit ovat häntä nopeampia ja kirjoittavat selkeämpää tekstiä. (McHale & Cermark 1992, 898.) Chien, Brown ja McDonald (2009, 873 – 874) viittaavat aiempiin tutkimuksiin ja toteavat kädentaitoja edellyttävien toimintojen tekemisen edistävän lapsen kognition, emotionaalisen hyvinvoinnin sekä sosiaalisten taitojen ja leikkitaitojen kehittymistä. Lisäksi he toteavat kädentaitojen kehittymättömyyden vaikeuttavan päivittäisiin rutiineihin osallistumista.

Saimme idean opinnäytetyöhömmme Oulun hyvinvointineuvolasta, jonka yhteyshenkilön mukaan esikouluikäisten kädentaitoihin liittyvälle opinnäytetyölle oli tarvetta. Toteutimme työmme projektimuotoisena. Projektimme **tulostavoitteena** oli esikouluikäisten vanhemmille suunnattu opas lasten kädentaitojen harjoittelemisesta. Opas sisältää tietoa kädentaidoista, niiden kehittymisestä ja merkityksestä lapsen elämässä. Lisäksi siinä on käytännön vinkkejä ja neuvoja siitä, miten taitoja voi harjoitella arkielämässä. Oppaan laatukriteereitä olivat perhekeskeisyys, informatiivisuus, luotettavuus ja arkilähtöisyys. Opas on tarkoitettu ensisijaisesti terveydenhoitajien työkaluksi vanhempien ohjaamiseen neuvolakäynnin yhteydessä sellaisissa tilanteissa, joissa erityiselle terapiainterventiolle ei vielä ole tarvetta. Lisäksi toimintaterapeutit voivat käyttää sitä työssään ohjatessaan lasten vanhempia. Oppaasta hyötyvät myös kyseisten alojen opiskelijat. Projektin **välitön tavoite** oli, että vanhemmat tulevat tietoisiksi kädentaitojen merkityksestä ja alkavat miettiä, millaiset arjen toiminnot edesauttavat lapsen kädentaitojen harjaantumista. Lisäksi välittömänä tavoitteena oli, että palautetta antavat terveydenhoitajat ja toimintaterapeutit kokeilevat opasta ja haluavat ottaa sen käyttöönsä. **Kehitystavoitteena** oli, että opasta käyttäneiden perheiden lasten kädentaidot kehittyvät. Kädentaitojen kehittymisen myötä lapsi saa kokea onnistumisen kokemuksia ja alkaa mahdollisesti tehdä sellaisia toimintoja, jotka edelleen kehittävät hänen kädentaitojaan. **Oppimistavoitteenamme** oli saada kokemusta oppaan laatimisesta ja projektityöskentelystä. Tavoitteenamme oli myös saada lisää tietoa lasten kädentaidoista ja niiden merkityksestä sekä keinoista niiden kehittämiseen. Halusimme oppia työskentelemään moniammatillisesti ja saada tietoa toistemme ammateista ja työskentelytavoista ja -menetelmistä. Näiden lisäksi opimme neuvottelu- ja yhteistyötaitoja.

Toteutimme työmme moniammatillisena yhteistyönä; Hanna opiskelee terveydenhoitajaksi ja Suvi toimintaterapeutiksi. Tulevina näiden alojen ammattilaisina meidän täytyy osata tunnistaa kouluun lähtevillä ja koulussa jo olevilla lapsilla esiintyviä kädentaitojen haasteita sekä niiden yhteyksiä muihin kehityksen ja oppimisen osa-alueisiin. On tärkeää osata arvioida, onko kyse pelkästään taitojen kehittymättömyydestä, vai onko lapsella ongelmia kehityksessä laajemmin.

Terveystenhoitajan tehtäviin kuuluu arvioida, tarvitseeko lapsi tukipalveluja ja lisäselvityksiä, mikäli lapsen kehityksessä, kasvussa tai käyttäytymisessä ilmenee aihetta huoleen (THL 2013, viitattu 3.5.2013). Lapsella on arjessaan useita erilaisia rooleja, kuten esikoululainen, lapsi, sisarus ja ystävä, ja eri rooleissa ollessaan hän osallistuu erilaisiin toimintoihin (vrt. Lane 2012, 4 – 5). Lasten kanssa työskennellessään toimintaterapeutin tehtävänä on mahdollistaa lasten osallisuus päivittäiseen, ikätasolleen kuuluvaan toimintaan. Tällöin myös normaalin kehityksen ja mahdollisten kehitysviiveiden tunteminen on välttämätöntä.

Tämän projektin välittömiä **hyödynsaajia** olivat lasten vanhemmat sekä neuvoloiden terveydenhoitajat ja toimintaterapeutit. Lopullisia hyödynsaajia olivat lapset, joilla on kädentaitojen ongelmia. Me itse, projektin toteuttajat, olimme sekä välittömiä että lopullisia hyödynsaajia kerryttämällä ammattitaitoamme projektia tehdessämme.

2 PROJEKTIN SUUNNITTELU

Ruuskan (2012, 19 - 20) mukaan projekti voidaan lyhyesti määritellä joukoksi ihmisiä tai muita resursseja, jotka on koottu tilapäisesti yhteen suorittamaan tiettyä tehtävää tietyn aikataulun ja budjetin mukaisesti.

2.1 Projektioorganisaatio

Organisaatiossa ihmiset liittyvät yhteen saavuttaakseen päämääriä, joita heillä ei yksinään olisi mahdollisuutta saavuttaa. Projektioorganisaatio on siis kertakäyttöiseksi tarkoitettu väline projektille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Ruuska 2012, 21, 55.) Tämän projektin organisaatio koostui projekti-, ohjaus- ja tukiryhmistä.

Projektiryhmässä on asiantuntijoita, jotka vastaavat omista tehtävistään projektissa (Ruuska 2012, 21). Projektiryhmän tehtävänä on huolehtia suunnitelmien toteutumisesta ja se on vastuussa ”juoksevista” töistä (Löow 2002, 31). Projektiryhmässä **projektipäällikkö** on keskeisessä asemassa projektioorganisaatiossa. Hän vastaa projektin päivittäisjohtamisesta sekä yhteydenpidosta projektin ohjausryhmään sekä sidosryhmiin. Projektipäällikkö toimii työnjohdollisena esimiehenä projektiryhmän työntekijöille (Ruuska 2012, 21). Projektipäälliköllä voi olla apunaan **projektsihteeri**, joka hoitaa osan projektipäällikölle kuuluvista suunnittelu- ja valvontatehtävistä (Ruuska 2012, 21 – 22). Tässä työssä toimimme kumpikin sekä projektipäällikkönä että projektsihteerinä.

Ohjausryhmä koostuu yleensä projektin tärkeimmistä rahoittaja- ja sidosryhmistä. Sen tehtävänä on muun muassa valvoa projektin edistymistä sekä arvioida projektin tuloksia. Ohjausryhmä voi myös huolehtia koordinaatiosta ja tiedonkulusta tärkeimpien sidosryhmien ja projektin välillä, ulos projektista ja sidosryhmiltä projektille sekä tukea projektipäällikköä suunnittelussa ja projektin johtamisessa. Ohjausryhmä hyväksyy välitulokset. (Silfverberg (Ei julkaisuvuotta), 51.) Meidän projektissamme tiedottaminen eri sidosryhmien välillä oli projektiryhmän tehtävä. Projektimme ohjausryhmä koostui Oulun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden lehtori Pirjo Juujärvestä ja tuntiopettaja Maarit Virtasesta.

Tukiryhmään voi kuulua erityisalueiden asiantuntijoita, joihin projekti voi tukeutua esimerkiksi laadunvarmistukseen liittyvissä asioissa (Ruuska 2012, 129). Tämän projektin tukiryhmään kuuluivat vertaisarvioijat, ohjausryhmä sekä suomenkielen lehtori, joka ohjasi ja tarkasti oppaan kielellisen ulkoasun. Oppaan koekäyttäneet ja siitä palautetta antaneet terveydenhoitajat, toimintaterapeutit ja vanhempi kuuluivat myös tukiryhmään. Vertaisarvioijat antoivat palautetta työstä ja arvioivat sitä opinnäytetyön seminaariesityksissä ja kirjallisesti. Tukiryhmän tehtävänä oli myös kannustaa opinnäytetyön tekemisessä.

2.2 Projektin päätehtävät ja tuotteistamisprosessi

Keskeisintä projektisuunnitelmassa on **aikataulu**. Projektin kulkua voidaan ennakoida ja seurata sen avulla. (Ruuska 2012, 51.) Projekti jakaantuu elinkaarensa aikana useisiin eri tehtäväkokonaisuuksiin. Tehtävät limittyvät toistensa kanssa, päättyneeseen työtehtävään joudutaan usein palaamaan, vaikka olisi jo siirrytty seuraavaan tehtävään. (Ruuska 2012, 22 – 23.) Projektissamme on erotettavissa **neljä päätehtävää**. Jokainen päätehtävä sisältää välituloksen. Projektimme suunniteltu aikataulu ja tehtävät on eritelty tarkemmin tehtäväluettelossa (liite 1.). Projektimme päätehtävät noudattelevat Jämsän ja Mannisen (2000, 28) luoman tuotteistamisprosessin vaiheita.

Tuotteistamisprosessissa on viisi vaihetta. Prosessin aluksi tunnistetaan ongelma tai kehittämistarve, tämän jälkeen ideoidaan ratkaisujen löytämiseksi, luonnostellaan tuote, kehitellään sitä ja lopuksi viimeistellään. Vaiheesta toiseen siirtyminen voi tapahtua liukuvasti ja prosessin edetessä aiemmat vaiheet voivat vielä tarkentua. (Jämsä ym. 2000, 28.)

Projektimme ensimmäinen päätehtävä oli **aiheeseen perehtyminen**. Päätehtävän alatehtäviä olivat opinnäytetyön ideointi ja aiheen rajaus, kirjallisuuskatsaus ja viitekehysten valinta. Lisäksi etsimme tässä vaiheessa yhteistyökumppaneita työllemme. Päätehtävä suoritettiin aikavälillä 3 – 5/2013. Välitulos oli valmistava seminaari eli teoreettinen viitekehys. Valmistavassa seminaarissa kokosimme viitekehysten vanhemmille suunnattavan, lasten kädentaitoja käsittelevän ohjaustapahtuman toteuttamista varten. Ohjaustapahtuma vaihtui osanottajien saatavuuden ongelmien vuoksi myöhemmin oppaan laatimiseen. Yhteistyötahoina projektissamme oli alunperin Oulun hyvinvointineuvola ja Oulun kaupungin varhaiserityisopettaja. Yhteistyömme heidän kanssaan päättyi kuitenkin projektin aikana muun muassa edellä mainitun osanottajien vähyyden vuoksi.

Tuotteistamisprosessiteorian mukaan ongelma tai kehittämistarve voidaan tunnistaa esimerkiksi asiakaskyselyn tulosten, eri oppilaitoksissa tehtyjen tutkimusten ja selvitysten tai esimerkiksi toiminnan laajentuessa uuden asiakasryhmän asioihin. Oleellista tässä vaiheessa on selvittää, keitä ongelma koskee ja kuinka yleinen se on. (Jämsä ym. 2000, 29.) Opinnäytetyöprosessia aloitellessamme kävimme juttelemassa Oulun ammattikorkeakoulun lehtori Hilikka Honkasen kanssa. Hän oli yhteydessä Oulun kaupungin toimintaterapeutteihin ja Oulun hyvinvointineuvolaan, minkä jälkeen yhteiseksi ongelmaksemme löytyi tarve edesauttaa lasten kädentaitojen kehittymistä.

Ideointi ongelman ratkaisemiseksi alkaa, kun kehittämistarve varmistuu. Ideoidessa pyritään löytämään paras ratkaisu juuri tässä organisaatiossa tällä hetkellä olevaan ongelmaan. (Jämsä ym. 2000, 35.) Ideoidessamme aihetta olimme vielä lähemmin yhteydessä Hyvinvointineuvolaan keväällä 2013. Hyvinvointineuvolan yhteyshenkilön ehdotuksesta olimme yhteydessä Oulun kaupungin varhaiserityisopettajaan. Hänen kanssaan keskustellessamme päätimme, että paras ratkaisu olisi ohjaustapahtuma kouluun lähtevien lasten vanhemmille. Tekisimme ohjaustapahtumaan myös ohjausmateriaalin, joka jäisi ohjauksen jälkeen Hyvinvointineuvolan käyttöön. Tuotteistamisprosessin edetessä olemme joutuneet palaamaan takaisin ideointivaiheeseen. Koska alunperin suunnitelmassa olleen ohjaustapahtuman järjestäminen ei onnistunut, päädyimme valmistamaan oppaan kädentaitojen harjoittelusta. Tällöin myös yhteistyömme varhaiserityisopettajan kanssa loppui, joskin lupasimme lähettää hänelle oppaan, jotta hän voisi halutessaan käyttää sitä työssään.

Toinen päätehtävämme oli **projektin suunnittelu**. Päätehtävän alatehtäviä olivat yhteistyökumppanin etsiminen sekä projektisuunnitelman kirjoittaminen ja esittäminen. Päätehtävä suoritettiin aikavälillä 3/2013 – 3/2014. Välitulos oli projektisuunnitelma. Päätehtävä sisälsi projektin suunnittelemisen ja kirjoittamisen suunnitelmaksi sekä projektisuunnitelman esittämisen oppilaitoksessamme. Projektin suunnittelu sisälsi muun muassa tavoitteiden asettamisen, aikataulun ja tuotantosunnitelman laatimisen, päätehtävien laatimisen, resurssien käytön suunnittelemisen, potentiaalisten riskien arvioinnin sekä tiedottamisen, dokumentoinnin ja raportoinnin suunnittelun. Lisäksi aloimme miettiä tuotteen tekijänoikeusasioita.

Kolmas päätehtävä oli **oppaan suunnittelu, toteutus ja viimeistely**. Alatehtäviä olivat oppaan luonnostelu, oppaan kehittäminen, palautteen keruu ja sen analysointi sekä oppaan viimeistely.

Päätehtävä suoritettiin aikavälillä 3/2013 – 5/2014. Välitulos oli opas. Suunnittelimme ja toteutimme oppaan laatimaamme tietoperustaa hyödyntäen. Kuvitimme oppaan Hannan sekä Marjatta Aitto-ojan ottamalla valokuvilla. Kuvien käyttämistä varten saimme luvan sekä kuvaajilta että kuvissa esiintyvien lasten vanhemmilta. Pyysimme oppaan koekäyttövaiheessa palautetta ohjausryhmältä ja palautteen antajilta. Muokkasimme ja viimeistelimme oppaan heidän palautteidensa pohjalta. Laadimme palautelomakkeen ja pyysimme palautetta tukiryhmään kuuluneilta palautteen antajilta. Palautelomake on liitteenä raportin lopussa.

Luonnosteluvaiheessa analysoidaan, mitkä tekijät ja näkökohdat ohjaavat tuotteen suunnittelua ja valmistusta. Tuotteen laatu varmistetaan ottamalla jo tuotetta luonnosteltaessa tuotteen asiasisältö, palvelujen tuottaja, rahoitusvaihtoehdot, asiantuntijatieto, arvot ja periaatteet, toimintaympäristö, säädökset ja ohjeet, sidosryhmät ja asiakasprofiili. (Jämsä ym. 2000, 43.) Luonnosteluvaiheessa hankimme tietoa lasten kädentaidoista, lasten kehityksestä sekä ohjauksesta. Perehdyimme eri ohjausmenetelmiin. Luonnostelimme ohjaustapahtuman runkoa. Työmme muodon muuttuessa oppaaksi pystyimme edelleen hyödyntämään hankkimaamme tietoa lasten kädentaidoista ja kehityksestä, mutta jouduimme palaamaan tähän vaiheeseen etsiessämme tietoa oppaan valmistamisesta.

Tuotteen kehittäminen jatkuu ideointi- ja luonnosteluvaiheissa tehtyjen valintojen mukaisesti. Keskeistä tässä vaiheessa oli pyrkiä kertomaan oppaassa olevat tosiasiat mahdollisimman täsmällisesti, ymmärrettävästi ja vastaanottajan tiedontarve huomioiden. Kaikille oppaille ja ohjeille yhteisiä ongelmia ovat tietojen muuttumisen ja vanhentumisen mahdollisuus sekä asiasisällön rajausten sopivaksi. (kts. Jämsä ym. 2000, 54 – 57.)

Tuotteen viimeistely alkaa, kun tuote on valmiissa muodossa. Tällöin sitä voidaan vielä muokata esimerkiksi koekäytöstä saadun palautteen pohjalta, hioa yksityiskohtia, laatia käyttö- ja toteutusohjeita tai suunnitella, miten tuotetta tullaan jatkossa päivittämään. Tähän vaiheeseen liittyy myös tuotteen jakelun ja markkinoinnin suunnittelu. (Jämsä ym. 2000, 80 – 81.)

Neljäs päätehtävä oli **projektin päättäminen**. Alatehtäviä olivat projektin arviointi, johon kuuluvat päätehtävien arviointi, tavoitteiden saavuttamisen arviointi, oppaan laadun arviointi, loppuraportin kirjoittaminen sekä loppuraportin esittäminen ja sen viimeistely. Päätehtävä suoritettiin aikavälillä 12/2013 – 05/2014. Päätehtävän välitulos oli kirjallinen loppuraportti. Aloitimme loppuraportin kirjoittamisen lomittain oppaan viimeistelyn kanssa. Arvioimme päätehtävien ja tavoitteiden

saavuttamista. Oppaan laadun arvioinnissa käytimme yhteistyökumppaneidemme antamaa palautetta sekä itsearviointia. Loppuraportti esitettiin oppilaitoksessamme toukokuussa 2014.

2.3 Resurssien käyttö ja projektibudjetti

Resursseihin kuuluvat muun muassa henkilöstö, materiaalit, laitteet ja matkat, joita tarvitaan projektissa suunniteltujen toimenpiteiden toteuttamiseksi. Resurssien perusteella lasketaan projektin kustannukset. (Silfverberg 2007, 151.) Tälle projektille ei sen pienimuotoisuuden vuoksi haettu rahoitusta. Projektityö oli osa opintojamme, joten projektin toteuttajat eivät myöskään saaneet siitä palkkaa. Projektin ohjaaminen kuului osaksi ohjausryhmän jäsenten viran työkuvaan, joten heidän palkkansa maksaa Oulun ammattikorkeakoulu. Projekti ei vaatinut erillisten sopimusten tekemistä laitteista, tiloista tai materiaaleista. Matkat projektin toteuttajien tapaamisiin sekä ohjausryhmän kokouksiin projektiryhmän jäsenet taittoivat pääosin polkupyörällä.

Budjetti on projektin aikatauluun sidottu taloudellinen toimintasuunnitelma. Aikataulussa tapahtuvat muutokset on mukautettava myös budjettiin. Kustannusarviot antavat pohjaa projektin kannattavuuslaskelmille. Kustannusarvio on ennuste projektin kuluista. (Pelin 2011, 166, 171.) Projektissamme ei ollut tarkoituksenmukaista tehdä rahoitus- tai sponsorointisopimuksia, koska kohderyhmämme oli rajattu.

3 ESIKOULUIKÄISEN LAPSEN KÄDENTAITOT

Projektimme viitekehys rakentui esikouluikäisen toimintakyvyn kuvauksesta ICF-CY -käsitteistön avulla painottuen kädentaitoihin. **ICF-CY** eli **International Classification of Functioning, Disability and Health – Children & Youth Version** on WHO:n eri ammattiryhmille, kuten lääkäreille, opettajille ja tutkijoille, mutta myös vanhemmille laatima lasten ja nuorten toimintakykyä kuvaileva käsitteellinen viitekehys. Sen tarkoituksena on tarjota yhteinen kieli lapsen ja nuoren terveyden, toiminnallisuuden ja kehityksen sekä ympäristöllisten tekijöiden kuvailuun. Käsitteistön avulla on mahdollista jäsentää ihmisen **toimintakyvystä** (human functioning) saatua tietoa. ICF:n mukaan yksilön toimintakyky määräytyllä alueella on vuorovaikutusta terveydentilan ja taustatekijöiden välillä tai niiden monimutkainen suhde. Eri osa-alueet ovat dynaamisessa vuorovaikutuksessa keskenään; muutos yhdellä osa-alueella voi aiheuttaa muutoksen toisella tai usealla muulla alueella. ICF jakaa ihmisen toimintakyvyn seuraaviin käsitteisiin: **osallistuminen** (participation), **suoritukset** (activities), **terveyden tila** (health condition), **kehon toiminnot ja rakenteet** (body functions and structures) sekä **ympäristö- ja yksilötekijät** (environmental factors, personal factors). (ICF-CY 2007, vii, xii, 3, 7 – 8, 17.)

3.1 Esikouluikäisen osallistuminen ja suoritukset

Osallistuminen on ICF:n mukaan henkilön osallistumista elämän eri alueille kokonaisvaltaisesti sen hetkisessä elämäntilanteessa (ICF-CY 2007, 9, 12). Esikouluikäisen lapsen päivään kuuluu merkittävänä osana osallistuminen esikouluun. Esikouluopetus on osa varhaiskasvatusta. Sen tavoitteena on parantaa lasten oppimisedellytyksiä, tukea heidän kasvuaan ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. (Perusopetuslaki 1136/2003 1:2.1 §.) Lapsi aloittaa esikoulun sinä vuonna, jona hän täyttää kuusi vuotta. Esikoulussa on paljon toimintoja, joista suoriutumiseen tarvitaan kädentaitoja. Toiminnot voivat olla joko kouluun liittyviä kuten kirjoittamista, piirtämistä, värittämistä, leikkaamista tai kirjan lukemista tai siitä asioiden esittelemistä. Näiden lisäksi on myös toimintoja, jotka eivät varsinaisesti liity opiskeluun, kuten välipalan syöminen, wc:ssä käynti, ulkovaatteiden pukeminen, pelaaminen ja leikki. (Marr, Cermak, Cohn & Henderson 2003, 553 – 555.) Päivittäisiin toimintoihinsa osallistuessaan lapsi kartuttaa elämäkokemustaan ja kehittyy ihmisenä – hänen taitonsa ja pätevyytensä kehittyvät, hän saa yhteyden muihin henkilöihin ja yhteisöön sekä löytää

merkityksiä ja tarkoituksia elämälleen (Law 2002, 640). Lapsilla on erilaisia elinpiirejä, kuten koti, leikkipaikat, koulu ja kavereiden kodit. Nämä ovat enemmän kuin pelkkiä fyysisiä ympäristöjä; fyysisen ympäristön lisäksi yksilöön vaikuttavat eri elinpiireissä olevat ihmiset omine tapoineen, tottumuksineen ja arvoineen. Elinpiirit vaikuttavat siis siihen, miten ja miksi henkilö osallistuu toimintaan. (Lane 2012, 4 – 5; Law 2002, 641.) Merkitykselliseen toimintaan osallistumisella on todettu olevan positiivisia vaikutuksia terveydelle ja hyvinvoinnille. Osallistuminen tekee elämästä tärkeää ja merkityksellistä ja se on keskeistä psyykkisten, emotionaalisten ja muiden taitojen kehityksessä. Osallistumisen tapa vaihtelee elämäntilanteen, kulttuurin, sukupuolen ja elinpaikan mukaan. Siihen vaikuttavat lisäksi ympäristö, perhe ja yksilön persoonalliset tekijät. (Law 2002, 641 – 642, 644). Lapsilla, joilla on esimerkiksi kehitysviivästymä, voi olla haasteita osallistumisessa. Tästä huolimatta heillä on samanlaiset halut ja pyrkimykset kuin muilla ikätovereillaan – he haluavat ystäviä ja mahdollisuuden osallistua sekä tuntea osallistuvansa. (Szklut 2012, 386.)

ICF määrittää **suorituksen** yksilölliseksi suoriutumiseksi tehtävästä tai toiminnosta kaikilla elämän eri osa-alueilla (ICF-CY 2007, 12). Toimintaterapiassa toiminnot jaotellaan toimintakokonaisuuksiksi. Esikouluikäisen toimintakokonaisuuksia ovat itsestä huolehtiminen, koulun käynti ja leikki (Cronin 2004, 203 – 209). Taulukossa 1 on lueteltu ICF-CY:n määrittelemät 6 – 12 -vuotiaiden lasten elämään kuuluvat toiminnot.

TAULUKKO 1. 6 - 12 -vuotiaiden lasten elämään kuuluvat toiminnot ICF-CY:n mukaan. (Ellingsen ja Simeonsson 2011, viitattu 26.6.2013.)

6 - 12 -vuotiaiden lasten elämään kuuluvat toiminnot ICF-CY:n mukaan:
lukemaan oppiminen
kirjoittamaan oppiminen
laskemaan oppiminen
tarkkaavaisuuden suuntaaminen määrättyyn ärsykkeeseen häiriintymättä äänistä
lukeminen sisältäen luetun ymmärtämisen sekä ääneen ja hiljaa lukemisen
tiedon välittäminen kirjoittamisen avulla sisältäen oikeinkirjoituksen ja kieliopin
matemaattisten laskutoimitusten suorittaminen
ongelmien ratkaiseminen
päätösten tekeminen ja eri vaihtoehtojen väliltä valitseminen
huomion suuntaaminen
ajattelu
monimutkaisten, useista osatekijöistä tai tietyssä järjestyksessä suoritettavista vaiheista koostuvien tehtävien suorittaminen
päivittäisistä rutineista huolehtiminen
stressin ja muiden psykologisten vaatimusten käsittely
käyttäytymisen säätely
eleiden, yleisten merkkien ja symbolien, piirustusten ja valokuvien nonverbaalisen viestinnän ymmärtäminen
keskusteluun osallistuminen
kehosta huolehtiminen esimerkiksi hampaiden pesu ja hiusten kampaaminen sekä vartalon pesu ja kuivaus

3.1.1 Kädentaidot arjen toiminnoissa

Työmme kannalta ehkäpä keskeisin käsite on **kädentaidot** (hand skills). ICF-CY:ssä käsien käyttö sijoittuu luokkien ”suoritukset” ja ”osallistuminen” alaluokkana olevaan liikkuvuus (mobility) -luokkaan. Liikkuvuus-luokan alaluokkana oleva käsien käyttöä käsittelevä luokka on otsikoitu ”esineen kuljettaminen, liikuttaminen ja käsittely” (carrying, moving and handling objects). Tämä luokka jakaantuu vielä kuuteen luokkaan, joista luokat esineiden nostaminen ja kuljettaminen (lifting and carrying objects), käden tarkka käyttö (fine hand use) sekä käden ja käsivarren käyttö

(hand and arm use) erittelevät käden liikkeitä ja kädellä tehtäviä toimintoja. (ICF-CY 2007, 37 – 38, 129, 150, 153 – 156.)

Tehokkaaseen suoriutumiseen erilaisista käden käyttöä vaativista toiminnoista tarvitaan kädentaitojen, asentotuntojärjestelmän, kognition ja visuaalisen hahmottamisen yhteistyötä. Kädentaitojen alataitoja ovat kurkottaminen (reach), tarttuminen (grasp), kuljettaminen (carry), irrottaminen (voluntary release), esineen käsittely kädessä (in-hand manipulation) sekä kaksikäsinen työskentely (bilateral hand use). (Exner 2005, 304.) Exner (2005, 308 – 318) määrittelee kurkottamisen tarkoittavan yläraajan ojentamista ja liikuttamista kohti haluttua esinettä. Tarttumiseen kuuluu esineen koon ja muodon arvioiminen katseella. Tämän jälkeen käden asento ja otteen voima sovitetaan esineen koon ja käyttötarkoituksen mukaan. Kuljettamisella tarkoitetaan esineestä kiinni pitämistä siirrettäessä sitä paikasta toiseen. Kuljettaminen on yhdistelmä esineen stabilointia kädellä ja vartalon liikuttamista. Irrotettaessa esineen kädessä pitäminen päätetään suunnitellusti tiettyyn paikkaan tiettyä aikana. Esineen käsittely kädessä tarkoittaa esineen asennon muuttamista kädessä yksikäsinen tarttumisen jälkeen. Kaksikäsinisessä työskentelyssä käytetään kumpaakin kättä yhtäaikaaisesti tietyn toiminnan suorittamiseksi. Kädet voivat tehdä samaa liikettä kuten tarjotinta kannettaessa tai eri liikkeitä kuten esimerkiksi saksilla leikatessa.

Kädentaidot ovat keskeisessä osassa lasten päivittäisissä toiminnoissa. Pikkulapsen leikki on usein esineiden tutkimista. Lapsi katselee ja pyörittelee niitä käsissään. Sen lisäksi, että leikki on itsessään lapselle merkityksellistä, se kehittää hänen kädentaitojaan ja visuaalista hahmottamista. Lapsen varttuessa monissa leikeissä tarvitaan kädentaitoja. Lapsi leikkii mielenkiintojensa mukaan – hän voi esimerkiksi askarrella, pukea ja riisua nukkejaan, koota palapelejä, rakennella tai pelata videopelejä. Myös monet itsestä huolehtimisen toiminnot edellyttävät kädentaitoja. (Exner 2010, 289 – 291.) Kädentaidot ovat merkittävässä asemassa lapsen ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Lapsen visuaalinen havainnointikyky, somatosensoriset toiminnot, sensorinen integraatio ja visuaalinen hahmottaminen sekä kognitio kehittyvät lapsen tutkiessa esineitä ja ympäristöä käsillään (Exner 2005, 305 – 307).

Chien, Brown, McDonald ja Yu havaitsivat tutkimuksessaan, että lasten kädentaidot ovat vaikuttava tekijä itsestä huolehtimisessa (2012, viitattu 4.6.2013). Pukeutumisessa tarvitaan erityisesti tarttumista ja kaksikäsinistä työskentelyä. Peseytymisessä ja muussa henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimisessa, kuten kynsien leikkaamisessa, hiusten harjaamisessa ja hampaiden

pesussa, kädentaidot ovat niin ikään keskeisessä asemassa. Syömisessä tarvitaan muun muassa kykyä kontrolloida käsivarren liikkeitä sekä taitoa käsitellä ruokailuvälineitä. (Exner 2010, 289 – 291.)

Tyypillisiä kädentaitojen harjaantumattomuuden vaikutuksia ovat kirjoittamisen haasteet, vaikeudet hygieniataidoissa, avun tarve aamuisin kouluun lähdön yhteydessä, hidas pukeutuminen, epäsiisti syöminen ja rajoittuneet rakentavan leikin taidot. Kädentaitojen harjaantumattomuus voi myös aiheuttaa ikätoverien kanssa leikkimisen välttämistä. (Exner 2006, 244.)

3.1.2 Kädentaitojen kehittyminen

Motoriikan kehittyminen on yhteydessä hermoston kehittymiseen ja muutoksiin. Hermoston kehittymisen seurauksena on mahdollista saavuttaa tiettyjä kehitysvaiheita. Edellisten kehitysvaiheiden toteutuminen on edellytys seuraavien toteutumiselle. Motorinen kehitys noudattaa suurin piirtein samaa järjestystä kaikilla lapsilla – kehityksen kulku etenee päästä jalkoihin ja keskiosista ääreisosiin. Motoriikan kehittymiselle on tyypillistä, että toiminta on ensin kokonaisvaltaista ja muuttuu sitten hallitumpaan ja yksityiskohtaisempaan toimintaan. (Kauranen 2011, 8, 346 – 347.) Motorisessa kehityksessä toisiinsa vaikuttavia ulottuvuuksia voidaan ajatella olevan yksilölliset ominaisuudet, ympäristö ja tehtävä. Yksilötekijöitä ovat perimä, biologia, luonne ja sisäiset tekijät. Ympäristöön liittyviä tekijöitä ovat kokemus, oppiminen, hoiva (nurture) ja ulkoiset tekijät. Tehtäviin liittyviä tekijöitä ovat fyysiset ja mekaaniset tekijät. (Gallahue & Ozmun 2006, 6.)

Liikkeiden oppimiseen, suoritukseen ja ohjaamiseen osallistuvat otsalohkon premotorinen aivokuori ja supplementaarinen motorinen kuorikenttä sekä pikkuaivot, aivorunko ja tyvitumakkeet. Liikkeiden hallinta on seurausta aisteista välittyvän tiedon hyväksikäytöstä. (Herrgård & Airaksinen 2004, 243.) Motorinen oppiminen on liikkeiden ja liikkumisen kehittymistä ja muotoutumista. Se on kehitysprosessi, jonka seurauksena ihminen saavuttaa kyvyn liikkua sulavasti. Oppiminen tapahtuu harjoittelun ja kokemusten seurauksena. Motorista oppimista ei voi mitata suoraan, mutta sen voi päätellä henkilön käytöksestä. Oppiminen aiheuttaa pysyvän muutoksen – lyhytkestoiset pilkahdukset tietystä taidosta eivät ole oppimista. (Shumway-Cook & Woollacott 2012, 21 - 22.)

Kädentaitojen kehittyminen alkaa jo pikkulapsivaiheessa. Motorisen kehittymisen periaatteet ovat nähtävissä myös kädentaitojen kehitymisessä. Tarkastelemme taulukossa 2 kädentaitojen kehittymistä alataidoittain.

TAULUKKO 2. Kädentaitojen alataitojen kehittyminen (Exner 2010, 296.)

<p>Kurkottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • koko käsivarren liikuttaminen, täydet liikelaajuudet (6 – 12 kk) • kurkottelu keskilinjaan, kyynärpäähän ojentaminen (6 – 12 kk) • kurkottelu keskilinjan yli (1 – 2 v.)
<p>Tarttuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarttuminen kämmenotteella (6 – 12 kk) • tarttuminen pinsettioitteella (10 kk) • tarttuminen pallomaisella otteella (1 – 2 v.) • käyttää tarvittavaa otetta voimakkaampaa otetta (1 – 2 v.) • käyttää työkaluja voimakkaalla otteella (3 – 5 v.)
<p>Irrottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • irrottaa esineestä (6 – 12 kk) • tiputtaa esineitä astiaan (1 – 2 v.) • kokoaa tornin palikoista <ul style="list-style-type: none"> ○ 2 – 6 palikkaa (1 – 2 v.), 9 – 10 palikkaa (3 – 5 v.), 10 palikkaa (6 + v.)   • laittaa pikkuruusia esineitä pieniin reikiin (3 – 5 v.) • heittää pientä palloa vähintään metrin (3 jalkaa) (3 – 5 v.)
<p>Esineen käsittely kädessä</p> <ul style="list-style-type: none"> • käsittelee esineitä kahdella kädellä (6 – 12 kk) • kääntää pieniä esineitä sormilla ja kämmenellä (2 vuodesta eteenpäin) • kiertää pullon korkkia auki (2 v.) • selaa lehden tai kirjan sivuja (3 – 5 v.) • pyörittää muoviluvahasta tai savesta pallon (3 – 5 v.) • pyöräyttää lyijykynää käyttääkseen sen päässä olevaa kumia (6+ v.)
<p>Kaksikäsinen työskentely</p>

- kuljettaa isoa palloa kahdella kädellä (6 – 12 kk)
- pitää paperia paikoillaan toisella kädellään värittäessään (3 – 5 v.)
- pitelee paperia saksilla leikkaamisen aikana (3 – 5 v.)
- kääntää paperia saksilla leikkaamisen aikana (6 + v.)

Lasten kädentaitojen kehittymistä seurataan neuvolan terveystarkastusten yhteydessä. Yhtenä arvioinnin välineenä voidaan käyttää leikki-ikäisen lapsen neurologista arviointia eli Leneä. Menetelmän avulla arvioidaan 2,5 – 6 -vuotiaiden lasten kehitystä. Siinä on eri osioita, joista esimerkiksi silmän ja käden yhteistyö- osio mittaa kädentaitoja. Lene-arvioinnissa esiin nousevia kehityksen haasteita voi olla tarpeellista tutkia tarkemmin esimerkiksi toimintaterapeutin toteuttamalla toimintakyvyn arviolla. (Valtonen, Mustonen ja työryhmä 2003, 2, 6, 9.) Lapsen toimintakyvyn arvioinnin lähtökohtana on, mitä lapsi haluaa ja mitä hänen täytyy tehdä. Toimintaterapeutti kokoaa arvioinnin aikana kuvan lapsen toiminnallisesta profiilista yhteistyössä lapsen ja vanhempien kanssa. Menetelminä arvioinnissa voidaan käyttää muun muassa lapsen ja huoltajien haastattelua sekä lapsen toiminnallisen suoriutumisen havainnointia hänen päivittäisistä toiminnoistaan hänen omassa ympäristössään. Lapsen toiminnallisen suoriutumisen arvioinnissa otetaan huomioon hänen taitonsa, toimintavalmiudet, tottumukset, tausta, toiminnan vaatimukset sekä lapsen ominaisuudet. (Stewart 2005, 218 – 219.)

3.2 Lapsen kehon toiminnot ja rakenteet

ICF:n mukaan **kehon toiminnot** ovat fysiologisia ja psykologisia toimintoja kehon systeemeissä. **Rakenteilla** tarkoitetaan kehon anatomisia rakenteita kuten elimiä, raajoja ja niiden osatekijöitä. (ICF-CY 2007, 9 – 11.) Kehon toimintoja ja rakenteita ovat esimerkiksi mentaaliset toiminnot, sensoriset toiminnot, tuki- ja liikuntaelimestön toiminnot ja rakenteet sekä hermostolliset rakenteet (ICF-CY 2007, 27).

6 – 10 -vuotiaana lapsen ajattelu kehittyy joustavammaksi ja abstraktimmaksi. Hän kertoo menneistä tapahtumista ja tulevaisuuden suunnitelmistaan. Lapsi oppii ongelmanratkaisua ja osaa puntaroida asioita eri näkökulmista ennen ratkaisun tekemistä. Lapsi omaksuu esimerkiksi joukkuepeleissä tarvittavia sääntöjä ja oppii noudattamaan niitä. (Case-Smith 2005, 111.) Tämän ikäinen lapsi viettää koko ajan enemmän aikaa ikätovereidensa kanssa. Lapset alkavat muodostaa porukoita, joihin kuuluu vain tiettyjä henkilöitä. Lapsi ei ole enää niin itsekeskeinen kuin pienempänä. Hän osoittaa objektiivista näkemystä itsestään. Vanhempien ja muiden

aikuisten mielipiteet menettävät merkitystään ja vastaavasti ikätovereiden arvot ja ajatukset tulevat tärkeämmiksi. Lapsi arvostaa kuitenkin aikuiselta saamaansa kiitosta loppuun saattamistaan tehtävistä ja projekteista. Lapsen vertaaminen häntä paremmin koulussa menestyvään voi vaikuttaa lapsen pätevyys tunteeseen ja saada hänet tuntemaan alemmuutta. (Case-Smith 2005, 112.)

6 – 10 -vuotiaan lapsen motorisen kehityksen pääpaino on aiemmin opittujen taitojen hioutumisessa. Lapset harjoittelevat taitoja, kuten pyörällä ajoa ja luistelua, yhä uudelleen ja suoriutuvat niistä koko ajan paremmin. Tasapaino ja koordinaatio parantuvat koko alakouluajan. Hienomotorisissa taidoissa työkalujen käyttö tehostuu ja piirtämisestä tulee tarkempaa. Lapsi käsittelee ja manipuloi esineitä näppärästi. Rakentelutaidot, esineiden käsittelytaito ja kyky käyttää työvälineitä kehittyvät koko ajan aiempaa nopeammiksi, tarkemmiksi ja voimakkaammiksi. (Case-Smith 2005, 111.) Kynäote onnistuu kuusivuotiaalla (Sillanpää 2004, 63). Lasten motorisia taitoja alakouluikäisenä on lueteltu taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Alakouluikäisen lapsen motorisia taitoja (Case-Smith 2005, 106, 110)

5 – 6 -vuotias lapsi	6 – 10 -vuotias lapsi
hyppää pituushyppyä	juoksee nopeasti, hyvä kestävyys
säilyttää tasapainon hyppiessään, seisoo yhdellä jalalla 8 – 10 sekuntia	hyppii, loikkii, hyppää yhdellä jalalla
potkaisee tarkasti	heittää palloa pitkälle
ottaa pallon kiinni kahdella kädellä	sieppaa pallon kiinni virheettömästi
käsittelee pieniä esineitä kädessään, leikkaa saksilla	näppäryyttä tehdä käsitöitä ja rakennella pieniä esineitä, bilateraalin koordinaatio mahdollistaa monimutkaisten rakennelmien rakentamisen
kirjoittaa nimensä mallista, jäljentää kirjaimia, kopioi kolmion ja vinoneliön	piirtämisessä tarkkuutta sekä selvää motorista suunnittelua
kokoaa 20 palan palapelejä	motorista suunnittelua palapelien kokoamisessa
käyttää kahta kättä yhdessä	

3.3 Yksilö- ja ympäristötekijät

ICF:n (2007, 9) **yksilö- ja ympäristötekijöihin** kuuluvat fyysiset, sosiaaliset ja asenteelliset ympäristöt, jotka vaikuttavat ihmisten elämään ja heidän käyttäytymiseensä. Ihmisellä on kapasiteettia muuttua ja kehittyä läpi elämänsä. Lapsen kehityksen lähtökohtana on hänen kulttuurinen, sosiaalinen ja fyysinen kontekstinsa.

Jotta lapsen kehittymistä pystyy täysin ymmärtämään, on tärkeää tuntea hänen kulttuurinen kontekstinsa. Maailman eri kulttuureissa on erilaisia näkökantoja esimerkiksi naisen ja lapsen rooleihin perheessä, uskontoon, perheen traditioihin ja terveydenhuollon ja koulutuksen tärkeyteen. (Case-Smith 2005, 92 - 95.) Tutkijat Golos, Sarid, Weill, Yochman ja Weintraub (2011, 142 – 144, 148) tutkivat israelilaisia ultra-ortodoksiseen yhteisöön kuuluvia poikia. Yhteisö on viime vuosiin asti ollut tiivis, muusta yhteiskunnasta kohtuullisen erossa oleva. Yhteisön järjestämässä peruskoulussa keskitytään lähinnä uskonnon opetukseen ja uskonnon harjoittamista tukeviin taitoihin, kuten lukemaan opettelemiseen, kielellisten valmiuksien tehostamiseen ja uskonnon tutkiskelun kannalta tärkeisiin taitoihin. Ulkona leikkimiseen on varattu vain vähän aikaa, ja leikkivälineitä on usein rajoitetusti. Tutkijat löysivät tuloksia siitä, että ultra-ortodoksisten lasten motoriset taidot jäivät muuta väestöä heikommalle tasolle erityisesti karkeamotoriikassa. Sen sijaan esimerkiksi näppäryydessä vain pienellä osalla lapsista oli riski kehitysviivästyminen.

Sosiaalinen konteksti liittyy läheisesti kulttuuriseen kontekstiin. Se on erittäin tärkeä lapsen kehitykselle. Vauvan ja hänen vanhempiansa tai huoltajiensa suhde on tärkein; vanhempien sensitiivinen ja herkkä hoiva aloittaa lapsen sosioemotionaalisen kehityksen. Lapsi kiintyy vanhempiinsa näiden hoitaessa häntä ja vastatessa hänen tarpeisiinsa. Kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen tapaan olla vuorovaikutuksessa ja kiintyä ihmisiin myös hänen kasvaessaan ja kehittyessään. (Case-Smith 2005, 94 - 95.) Esikoululaisen sosiaaliseen kontekstiin kuuluvat esimerkiksi perhe, ystävät, esikoulukaverit, opettajat sekä muu esikoulun henkilökunta.

Fyysinen konteksti on lasta ympäröivä tila. Lapsi joutuu mukauttamaan toimintaansa sen vaatimusten mukaan ja oppii tätä kautta uusia toimintoja. Kun lapsi aloittaa esikoulun, hänen

fyysinen kontekstinsa laajenee. (Case-Smith 2005, 92 – 95, 112.) Motoriikan kehittämisessä on geenejäkin enemmän merkitystä ympäristön vaikutuksella. Lapsen motoriikan kehittämistä voidaan tukea antamalla lapselle tarpeeksi virikkeitä. (Kauranen 2011, 346 – 347.)

Sosiaalinen ympäristö ja kulttuuri vaikuttavat kädentaitojen kehittämiseen. Kädentaitoihin vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä ovat sosioekonominen asema, rooliodotukset ja sukupuoli. Köyhemmissä ympäristöissä asuvilla ei esimerkiksi ole välttämättä mahdollisuutta käyttää tiettyjä työkaluja. Eri kulttuureissa myös käytetään erilaisia välineitä ja taidot tietyn esineen käyttöön eivät välttämättä pääse kehittymään kyseisen esineen käytön puutteen vuoksi. Kulttuureissa on myös eroja siinä, kuinka aikaisin lapselle annetaan jokin esine, vaikkapa veitsi, käyttöön. (Exner 2010, 276.)

Lapsen kädentaitojen kehittämistä voi siis tukea antamalla lapselle tarpeeksi virikkeitä kyseisellä osa-alueella. Lapsen on itse sitouduttava harjoitteluun, jotta se tuottaisi tulosta. Tämän vuoksi on tärkeää, että harjoittelu ja sitä kautta myös kuntoutus suunnitellaan yhdessä lapsen kanssa. Tavoitteet eivät saa olla liian vaikeita toteuttaa ja myös vanhempien täytyy sitoutua niihin. Kuntoutuksen on hyvä liittyä lapselle tuttuihin toimintoihin, kuten leikkiin ja päivittäisiin toimintoihin. Esikouluikässä lapsi oppii asioita vielä leikin kautta, mutta kuntoutuksen painotus siirtyy enemmän eriytyneempien taitojen harjoitteluun. (Autti-Rämö 2009, 502 – 503, 506.)

4 OPPAAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Oppaan tarkoituksena on välittää tietoa valitusta aiheesta asiakkaalle, organisaation henkilökunnalle tai yhteistyökumppaneille. Sen tekemisessä on keskeistä, että sen tosiasioihin perustuva sisältö on kerrottu täsmällisesti, ymmärrettävästi ja vastaanottajan tiedontarve huomioiden. Oppaille tyypillisiä haasteita ovat tarkoituksenmukaisen asiasisällön valinta ja määrä, tietojen muuttumisen ja vanhentumisen mahdollisuus sekä se, että oppaan käyttäjät ovat hyvin erilaisia keskenään ja kaipaisivat hyvin erilaista tietoa aiheesta. Lisäksi laadittaessa materiaalia asiakkaille tai heidän omaisilleen on tärkeää pyrkiä eläytymään heidän asemaansa. Tekstityylin tulisi olla asiatyyli. Tekstin tulee olla helppolukuista ja ydinajatuksen selkeitä. Otsikointi ja jäsentely selkeyttävät opasta. Oppaan ulkonäköä suunniteltaessa on tärkeää ottaa huomioon monia asioita, kuten kirjaintyyppi, -koko ja palstoitus- ja kuvitusmahdollisuudet. (Jämsä & Manninen, 2000, 54 – 57.)

Suunnittelimme ja toteutimme oppaan laatimaamme tietoperustaa hyödyntäen. Luonnosteluvaiheessa perehdyimme oppaan laatimisen teoriaan. Kokosimme ja valitsimme mielestämme vanhemmille tärkeää tietoa oppaaseen tietoperustastamme. Joihinkin kohtiin jouduimme hakemaan vielä lisätietoa. Muokkasimme kielen oppaan tyyliin sopivaksi. Mietimme myös asioiden jäsentelyä ja tiivistämistä. Kehittelyvaiheessa muokkasimme edelleen kieltä. Myös oppaan rakenne muotoutui. Tässä vaiheessa kuvitimme oppaan Hannan sekä Marjatta Aitto-ojan ottamalla valokuvilla. Kuvien käyttämistä varten saimme luvan sekä kuvaajilta että kuvissa esiintyvien lasten vanhemmilta. Kehittelyvaiheessa lisäsimme oppaaseen taulukoita havainnollistamaan asiaa ja helpottamaan luettavuutta. Pyysimme oppaan kehittämissä vaiheissa palautetta ohjausryhmältä. Tämän jälkeen muokkasimme opasta saamamme palautteen mukaan. Selkiytimme edelleen oppaan kieltä ja muokkasimme taulukoita. Poistimme joitakin asioita, jotka ohjausryhmän mukaan aliarvioivat vanhempien käsityskykyä tai olivat toistoa. Tässä vaiheessa pyysimme suomenkielen lehtorilta palautetta oppaan kieliasusta ja palautteen perusteella teimme pienet ehdotetut muutokset muun muassa oppaan taulukoiden fonttiin. Näiden jälkeen pyysimme oppaasta palautetta palautteen antajilta. Viimeistelyvaiheessa viimeistelimme oppaan palautteen antajien palautteen pohjalta. Tässä vaiheessa ei enää tullut paljon muokkauksia. Teimme joitakin yksittäisiä lisäyksiä tai muokkauksia vinkkiluetteloon. Lisäksi lisäsimme huomautuksen oppaan tarkoituksesta olla tukena kädentaitojen harjoittelussa kotiympäristössä. Mikäli lapsella on

suurempia haasteita motoriikan tai kädentaitojen kehityksessä, ohjeistamme vanhempia olemaan yhteydessä neuvolaansa.

Tekijänoikeudet kuuluvat muun muassa kirjallisen työn tekijöille. Ne antavat tekijöille oikeuden määrätä teoksensa valmistamisesta ja sen saattamisesta yleisön saataville muuttamattomana tai muutettuna. Tekijöiden nimet on ilmoitettava, mikäli teos saatetaan kokonaan tai osittain yleisön saataville. (Tekijänoikeuslaki 404/1961 1:1 - 3 §.) Tekijänoikeuksien saaminen ei edellytä erillistä merkintää tekijänoikeuksista tai työn rekisteröimistä mihinkään. Tekijänoikeuksien merkinnässä voidaan kuitenkin käyttää ©-merkkiä. Tekijänoikeudet ovat voimassa tekijän kuolinvuoden jälkeen 70 vuotta. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2014, viitattu 29.5.2014.) Päätimme pitää työssämme tekijänoikeudet itsellämme. Oppaan voi tilata meiltä omaan käyttöönsä osoitteesta tervahauta@windowslive.com. Oppaan tilanneet ammattilaiset saavat käyttää sitä työkaluna ohjatessaan vanhempia ja tulostaa siitä heille paperisen version kotiin mukaan otettavaksi.

Mikään ulkoinen taho ei ole vastuussa projektin **laadusta**, vaan siitä vastaa projektiryhmä itse. Laatua arvioidaan niin lopputuotteen, mutta myös esimerkiksi kustannusten ja työmäärän osalta. Laatu määrittyy sillä, miten hyvin asetetut tavoitteet on saavutettu. (Ruuska 2012, 234 – 236.) Tämän projektin laatua arvioitiin ohjausryhmältä ja palautteen antajilta saadun palautteen, projektille asetettujen laatuksien sekä projektin toteuttajien itsearviointien avulla.

Laatukriteerit ovat näyttämässä sitä, millaista laatua ja tulosta haluamme projektillamme. Ne ovat laadun ominaisuuksia ja niiden avulla voidaan arvioida esimerkiksi asiakastytytyvää. Laatuksien tulee kuvata selkeästi, jotta tuloksia voi arvioida. Kriteeriksi valitaan sellainen, jota voidaan mitata. Laatuksien on asetettu erilaisia vaatimuksia, kuten pätevyys, luotettavuus, herkkyyden ja se, että arvioitava toiminta voi vaikuttaa siihen. (Idänpään-Heikkilä, Outinen, Nordblad, Päivärinta & Mäkelä 2000, 7, 9, 11, 14, 21). Oppaamme laatuksien valitsimme perhelähtöisyyden, informatiivisuuden, luotettavuuden sekä arkilähtöisyyden.

Vanhemmat tai muut huoltajat ovat keskeisessä osassa esikouluikäisten lasten elämässä. He ovat pysyvä osa lapsen elämää, he tuntevat lapsensa ja hänen kontekstuaaliset tekijänsä ja lapsi viettää suurimman osan ajastaan heidän kanssaan. (vrt. Mulligan 2012, 76.) Lapsen hyvinvointi on riippuvainen vanhemmista ja heidän hyvinvoinnistaan. Tällainen **perhelähtöinen** lähestymistapa terveydenhuollossa ohjaa työskentelyä suuntaan, jossa perhe ja sen tavat,

ympäristö ja kulttuuri huomioidaan. Tällaisessa lähestymistavassa on tärkeää kunnioittaa perhettä ja heidän päätöksiään. On tärkeä myös ajatella, että perhe on itse oman elämänsä asiantuntija. Ympäristön, yhteisön ja sen, miten ne vaikuttavat perheeseen, tunteminen auttavat myös toteuttamaan perhelähtöistä työskentelyä. (Armanto & Koistinen toim. 2007, 22.) Toimintaterapian näkökulmasta perhelähtöisessä työskentelytavassa perheenjäsenet ovat olennainen osa prosessia. Vanhemmat ovat samanarvoisessa asemassa muiden tiimin jäsenten (ammattilaisten) kanssa ratkaisemassa, mitkä palvelut ovat olennaisia heidän lapselleen. Yhteistyön tekeminen vanhempien kanssa lisää palvelun vaikuttavuutta – vanhemmat tuntevat lapsensa ja ammattilainen on oman alansa asiantuntija. Tällöin ammattilainen voi tukea vanhempia ohjaamaan lastaan niin, että esimerkiksi uusien taitojen harjoittelu mahdollistuu. (vrt. Mulligan 2012, 76.) Oppaassamme toimme esille sen, että lapsen kädentaitoja harjaannuttavista toiminnoista voidaan valita sellaiset, jotka luonnollisesti integroituvat perheen arkeen.

Informatiivisuutta voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Informaation lähettäjän näkökulmasta sisältö on informatiivinen, jos se päättyy vastaanottajalle siten kuin se on tarkoitettu. Sanoma on informatiivista myös silloin kun sanottava on kerrottu mahdollisimman tiiviissä muodossa. Informatiivista sanoma on vastaanottajalle siinä tapauksessa, jos se saa aikaan epätietoisuuden vähenemistä kyseisestä asiasta. Tieto ei aina ole informatiivista. Informatiivisuus riippuu esimerkiksi siitä, onko tiedon saajalla aikaisempaa tietoa asiasta tai siitä, minkälainen sanoman sisältö on. (Ruuska 2012, 110 – 111.) Oppaassa pyrimme kuvaamaan asiat mahdollisimman selkeästi ja lyhyesti. Käytimme myös kuvia selkeyttämään sanomaamme. Vaikeasti hahmotettavissa asioissa täsmensimme asiaa vielä toisilla sanoilla, jotta asian ymmärtäisi siten kuin se on tarkoitettu. Kerromme oppaassa yleisesti, mitä kädentaidot tarkoittavat – sen tarkoitus on tuoda oppaan käyttäjille tietoa, mitä taitoja oppaan avulla on tarkoitus harjoitella. Tieto kädentaidoista oletettavasti vähentää mahdollista epätietoisuutta asiasta.

Lähteenä käytettävän tiedon **luotettavuutta** voi arvioida eri tavoin. Tietoa hakiessa on kiinnitettävä huomio siihen, kuka tiedon on julkaissut, mihin tieto perustuu ja mikä on tekstin tarkoitus. (Räty & Snellman 2010, viitattu 29.11.2013.) Tiedontuottajan luotettavuutta voi arvioida esimerkiksi tiedon tuottajan tunnettavuuden ja luotettavuuden perusteella. Tiedon luotettavuuteen vaikuttaa myös se, milloin tieto on julkaistu ja onko kyse alkuperäisestä tekstistä vai toisen käden lähteestä. (Tampereen yliopisto, viitattu 29.11.2013.) Opasta laatiessamme pyrimme etsimään

mahdollisimman tuoreita lähteitä. Käytimme lähteenä aiheesta tehtyjä tutkimuksia ja asiantuntija-artikkeleita. Ohjausryhmämme arvioi tuotoksemme luotettavuutta.

Neljäs laatukriteerimme on **arkilähtöisyys**. Sivistyssanakirja määrittelee arjen muun muassa tavallisuudeksi ja jokapäiväisyydeksi (Suomisanakirja, viitattu 27.11.2013). Raija Hovi-Pulsa viittaa tutkimuksessaan (2011) Thiercshiin (2005) ja Thierschiin & Grundwaldiin (2009) kuvatessaan, että arkilähtöisessä työskentelyssä keskeistä on ottaa huomioon, millainen kunkin yksilön oma arki on. Arkilähtöisessä työskentelyssä pyritään siis ymmärtämään arkeen liittyviä seikkoja. Käsitys perheen arjesta voi olla erilainen ammattilaisen ja perheenjäsenen välillä ja tärkeä olisikin löytää yhteinen näkemys, mitä arki käsittää. Myös vanhempien välillä voi olla eroavaisuuksia siinä, miten he käsittävät arjen ja siihen sisältyvät toiminnat. Arkeen vaikuttavat yhteiskunnalliset ja kulttuurilliset tekijät sekä esimerkiksi sosiaaliset suhteet ja elämänhistoria. (Hovi-Pulsa 2011, viitattu 26.11.2013.) Opasta laatiessamme valitsimme tai muokkasimme siihen valitsemamme toiminnot sellaisiksi, että ne ovat hyvin integroitavissa arjen toimintoihin tai ovat jo lapsiperheen luonnollisia päivittäisiä toimintoja. Tämä mahdollistaa arkilähtöisyys-kriteerin toteutumisen. Vaikka lapsiperheiden arjet voivat poiketa toisistaan, oletamme tiettyjen toimintojen ja tapojen kuuluvan suurimman osan arkeen. Näitä toimintoja ovat esimerkiksi ruuanlaitto, tiskaus, pyykkäys, siivoaminen sekä aamu- ja iltatoimet.

5 PROJEKTIN ARVIOINTI

5.1 Projektin päätehtävien toteutumisen arviointi

Projektimme päätehtävät onnistuivat melko hyvin. Suurimmaksi ongelmaksemme muodostui aikataulussa pysyminen ja jäimmekin aikataulusta kaikkien päätehtävien suorittamisessa. Ensimmäinen päätehtävä, **aiheeseen perehtyminen**, oli työläs vaihe. Muokkasimme tietoperustaa moneen kertaan ja jouduimme muuttamaan aiheemme rajausta. Tällöin otimme mukaan uusia käsitteitä ja poistimme asian ulkopuolella olevia käsitteitä tietoperustastamme. Kokosimme teoreettisen viitekehyksen vanhemmille suunnattavan, lasten kädentaitoja käsittelevän ohjaustapahtuman toteuttamista varten. Ohjaustapahtuma vaihtui osanottajien saatavuuden vuoksi myöhemmin oppaan laatimiseen. Tämä toi jonkin verran lisää työtä joutuessamme lähestymään aihetta uudesta näkökulmasta. Yhteiseksi viitekeh्यeksemme valitsimme moniammatillisen ICF-CY -toimintakykyluokituksen. Tämä toimi työssämme mielestämme hyvin. ICF-CY:n kautta asiaa lähestyessämme työmme ei suuntautunut liikaa kummankaan ammattialan käsitteistöön, vaan pystyimme kumpikin hyödyntämään opintojamme tietoperustaa kootessamme.

Toinen päätehtävä, **projektin suunnittelu**, oli aikataulun suhteen ongelmallinen. Päätehtävä itsessään ei ollut erityisen aikaa vievä, mutta viivästyistä aiheuttivat muun muassa muiden, myös työllistävien opintojen suorittaminen samaan aikaan tämän tehtävän kanssa. Arvioimme siis alun perin käytettävissä olevat resurssimme käytettävissä olevan ajan suhteen väärin. Päätehtävän alatehtävä, yhteistyökumppanin etsiminen, kesti koko opinnäytetyöprosessin ajan. Päädyimme lopulta siihen, ettei varsinaista yhteistyökumppania ole, vaan pyydämme oppaasta palautetta koekäyttäjiltä. Itse projektisuunnitelman tekeminen ja esittäminen sujuivat melko jouhevasti perehtyessämme projektien laadinnasta kirjoitettuun kirjallisuuteen. Työläintä projektin suunnittelussa olivat laatukriteerien ja päätehtävien määrittäminen. Halusimme määrittellä ne kuitenkin mahdollisimman tarkoin, jotta projektin arviointivaiheessa työn arvioiminen olisi helpompaa.

Kolmas päätehtävä oli **oppaan suunnittelu, toteutus ja viimeistely**. Olimme tietoperustaa laatiessamme tehneet huolellisen rajauksen, joten oppaan laatiminen sen pohjalta onnistui hyvin. Pystyimme hyödyntämään tässä kaikkea etsimäämme tietoa, mutta jouduimme jonkin verran

vielä syventämään alkuperäiseen tietoperustaan keräämäämme tietoa. Oppaan luonnostelu ja kehittyminen sujuivat melko helposti. Erityisen tyytyväisiä olemme oppaan kuvituksesta. Saimme oppaasta rakentavaa palautetta sekä ohjausryhmältämme että yhteistyökumppaneiltamme, ja teimme heidän palautteensa pohjalta vielä muutoksia työhömmme.

Neljäs päätehtävä oli **projektin päättäminen**. Loppuraportin kirjoittaminen sujui itsessään melko joutuisasti. Aikataulun viivästyminen johtuu suurimmaksi osaksi aiempien päätehtävien viivästyisestä. Olemme opintojemme aikana päässeet useaan otteeseen tekemään itsearviointia, joten päätehtävään kuuluvien päätehtävien, tavoitteiden saavuttamisen sekä laadun arviointien tekeminen sujuivat hyvin. Lisäksi tässä auttoi projektin suunnittelu -vaiheessa tekemämme tarkat päätehtävien sekä laatuksien määrittelyt. Laadunarvioinnissa pystyimme käyttämään hyväksi myös palautteen antajilta saatua palautetta.

5.2 Projektin tavoitteiden saavuttamisen arviointi

Tulostavoitteenamme projektissamme oli valmistaa opas vanhemmille lapsen kädentaitojen harjoittelumisesta. Tämä tavoite saavutettiin. Välitön tavoitteemme oli, että palautetta antavat terveydenhoitajat ja toimintaterapeutit kokeilevat opasta ja haluaisivat ottaa sen käyttöönsä. Tämä tavoite toteutui hyvin. Palautetta antaneet toimintaterapeutit sekä toinen terveydenhoitajista olivat sitä mieltä, että voisivat ottaa oppaan käyttöön työssään. Toinen terveydenhoitajista oli sekä osittain että täysin samaa mieltä tämän väittämän kanssa. Toinen välitön tavoitteemme oli, että vanhemmat tulevat tietoisiksi kädentaitojen merkityksestä ja alkavat miettiä, millaiset arkeen liittyvät toiminnot edesauttavat lapsen kädentaitojen harjoittelusta. Kehitystavoitteenamme oli, että opasta käyttäneiden perheiden lasten kädentaidot kehittyvät. Näitä tavoitteita ei projektin tässä vaiheessa voida vielä luotettavasti arvioida, koska opasta ei ole vielä jaettu vanhemmille. Palautetta oppaasta antanut vanhempi kuitenkin koki saaneensa oppaasta vinkkejä siihen, miten voi tukea lastaan kädentaitojen harjoittelussa arkistenkin askareiden lomassa. Lasten kädentaitojen kehittymisen arvioimiseksi tarvittaisiin lisätutkimuksia tai -selvittelyitä oppaan käyttöön ottamisen jälkeen.

Oppimistavoitteenamme oli saada kokemusta oppaan laatimisesta. Tavoitteitamme olivat myös saada lisää tietoa lasten kädentaidoista ja niiden merkityksestä sekä keinoista niiden kehittämiseen, oppia projektityöskentelyä sekä oppia työskentelemään moniammatillisesti, saada tietoa toistemme ammanteista ja työskentelytavoista ja -menetelmistä sekä oppia neuvottelu- ja

yhteistyötaitoja. Omat oppimistavoitteemme toteutuivat todella hyvin. Saimme kokemusta oppaan laatimisesta ja projektityöskentelystä. Saimme myös runsaasti lisää tietoa lasten kädentaidoista ja niiden merkityksestä sekä keinoista niiden kehittämiseen. Moniammatillinen työskentely tuli tutuksi. Jouduimme esimerkiksi melko usein neuvottelemaan eri termien käyttämisestä sekä niiden merkityksestä ammattialoillemme. Saimme kumpikin paljon tietoa toistemme tulevista ammateista sekä niiden työskentelytavoista ja -menetelmistä ja sovittelimme kummankin alojen tietoa ja näkemystä yhteen kokonaisuudeksi. Projektin tuloksena opimme myös neuvottelu- ja yhteistyötaitoja.

5.3 Oppaan laatukriteerien saavuttamisen arviointi

Oppaamme laatukriteereitä olivat siis perhelähtöisyys, arkilähtöisyys, informatiivisuus ja luotettavuus. Arvioimme laatukriteereiden toteutumista itsearviointilla. Lisäksi pyysimme yhteistyökumppaneiltamme palautetta palautelomakkeella. Palautelomake sisälsi väittämiä, joista vastaajat saivat valita mielestään opasta parhaiten kuvaavan vaihtoehdon. Vaihtoehdot olivat *täysin eri mieltä, osittain eri mieltä, osittain samaa mieltä* sekä *täysin samaa mieltä*. Lisäksi palautteen antajat saivat antaa sanallista palautetta *vapaa sana* -kohdissa. Palautetta saimme kahdelta terveydenhoitajalta, kahdelta toimintaterapeutilta sekä yhdeltä vanhemmalta. Heille lähetetty palautelomake on liitteenä (liite 2) tämän raportin lopussa.

Perhelähtöisyys-kriteeri toteutui mielestämme hyvin. Oppaan kieli on tavallista yleiskieltä, ja ammattitermit on pyritty korvaamaan yleiskielen sanoilla tai ainakin selvennetty yleiskielelle. Oppaassa mainitut toiminnot ovat tavallisia, lapsiperheen arkeen liittyviä toimintoja. Neljäs laatukriteerimme oli arkilähtöisyys. Oppaassa esimerkkeinä käyttämämme toiminnot ovat yhteydessä ainakin suurimmaksi osaksi lapsiperheiden arkeen. Niiden suorittamiseksi ei tarvita ylimääräisiä välineitä tai tarvikkeita, vaan ne löytyvät lähes kaikista lapsiperheistä. Toimintoja valitessamme käytimme hyväksemme lähdekirjallisuudesta löytämiämme esimerkkejä sekä molempien henkilökohtaisia kokemuksia lapsiperheiden arjesta. Kaikki palautteen antajat olivat täysin samaa mieltä, että *opas sisältää helposti toteutettavia toimintoja ja oppaassa esitellyt toiminnot ovat luonnollinen osa lapsen arkea*. Kolme vastaajaa oli täysin samaa mieltä myös siitä, että *toimintojen suorittamiseksi ei tarvita erityisiä välineitä*. Kaksi vastaajaa oli tästä väitteestä osittain samaa mieltä. Toinen vastaaja kertoi vapaa sana -kohdassa kaipaavansa oppaaseen mainintaa puuhakirjojen tekemisestä. Lisäksi palautteissa mainittiin *”piirtämisen olisi voinut ”aukaista” ja laittaa esimerkkejä. Esim. yhdessä piirtäminen; lapsi piirtää pään, äiti/isä vartalon.”*

Vanhemman mielestä oppaassa esiteltyjen keinojen avulla kädentaitoja voi parantaa sisällyttämällä toimintoja normaalin arkeen ja elämään. Hänen mukaansa kädentaitoja pystyy harjoittelemaan ilman erityisiä keinoja tekemällä lapsen kanssa yhdessä arkisia toimia ja askareita. Hän koki saaneensa oppaasta vinkkejä siihen, miten mahdollistaa lapsen kädentaitojen kehittymistä tavallisten arkiaskareiden tekemisen lomassa. Lisäksi palautteissa kerrottiin: *”Listaa valitsemistanne toiminnoistahan voisi jatkaa, mutta ei ole tarkoituksenmukaista, ettei oppaasta tule rönsyilevä. Olette valinneet pääsääntöisesti helposti toteutettavia toimintoja, jotka kuuluvat luonnollisesti lapsen ja hänen perheensä normaaliin arkeen.”*

Toinen laatukriteerimme oli informatiivisuus. Rajasimme oppaamme koskemaan nimenomaan lapsen kädentaitoja ja niiden harjoittelusta. Opasta tehdessämme olemme joutuneet miettimään, olisiko sittenkin ollut tarpeen laajentaa aihetta käsittelemään laajemmin myös motorista kontrollia ja sen merkitystä kädentaitoihin. Pitäydyimme kuitenkin alkuperäisessä rajauksessamme ja perustelemme tätä sillä, että oppaan on tarkoitus toimia terveydenhoitajan työvälineenä vanhempien ohjaamisessa. Mikäli lapsella on haasteita motorisissa taidoissa laajemminkin, lapsi hyötynee fysio- tai toimintaterapiainventiosta, mutta opasta voi käyttää tällöinkin tukena harjoittelemisessa. Tämä rajaus huomioiden opas sisältää mielestämme riittävästi tarpeellista tietoa. Kaikki palautteenantajat olivat täysin samaa mieltä, että *oppaan sisältämä tieto on tarpeellista*. Neljä viidestä palautteenantajasta oli täysin samaa mieltä, että *kuvitus tukee oppaan tekstiä, opas on helppolukuinen, oppaan kieli on kansantajuista ja opas antaa hyviä keinoja ja vinkkejä kädentaitojen harjoitteluun*. Oppaan kuvitusta keuhuttiin useammassa palautteessa. *”Kuvat ovat kivoja, antavat ilmettä oppaaseen!”* Yksi palautteen antaja oli väitteen kanssa osittain samaa mieltä. Hän kommentoi kuvien menevän osittain tekstin päälle. Kuvien ei ole ollut tarkoitus olla tekstin päällä missään vaiheessa. Palautteen antajille lähetettiin oppaasta Word-versio, ja ilmeisesti eri ohjelmalla aukaistuna kaikki asetukset eivät ole olleet ihan kohdallaan. Vanhemman antaman palautteen mukaan oppaasta saatu tieto oli tarpeellista ja siinä oli kaikki oleelliset asiat. Yhden palautteen antajan mielestä oppaan kieli oli ammatillista ja asiat oli kerrottu pikkutarkasti. Toisen palautteen mukaan oppaan kieli on selkeää ja ymmärrettävää. Täysin samaa mieltä, että *opas antaa riittävästi tietoa kanssa* oli kolme vastaajaa, kaksi vastaajaa oli osittain samaa mieltä väittämän. Toinen heistä kirjoitti vapaa sana -kohdassa: *”Olisin toivonut toimintaohjeita/ohjeistusta siitä milloin pitää kääntyä ammattilaisen puoleen, mikäli huomaavat, että heidän lapsellaan on kädentaidoissa puutteita/probleemaa.”*

Oppaan luotettavuus-laatukriteeri toteutui melko hyvin. Oppaan keskeiset lähteet ovat melko tuoreita kansainvälisten asiantuntijoiden tekstejä. Lähteinä käyttämistämme kädentaitoihin liittyvistä tutkimuksista osa on yli kymmenen vuotta vanhoja. Tämä johtuu siitä, että viime aikoina kädentaitoihin liittyvä tutkimus on keskittynyt erilaisten menetelmien ja viitekehysten luotettavuuden arviointiin. Halusimme kuitenkin työhömmä perusteluja kädentaitojen merkityksestä ihmisten arkielämään, ja tätä asiaa selvittäneet tutkimukset olivat noita noin 10 vuotta vanhoja tutkimuksia. Olemme arvioineet käyttämämme tiedon luotettavuutta huolellisesti ja pyrkineet tekemään lähdeviittaukset tarkoin. Luotettavuutta selvitimme väittämällä: *oppaan sisältämä tieto on luotettavaa ja asiantuntijatietoon perustuvaa*. Neljä viidestä vastaajastamme oli tämän väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Viides vastaajamme oli osittain samaa mieltä. Vapaa sana -kohdassa kommentoitiin: *Lähdekirjallisuus on ajankohtaista ja luotettavaa sekä Vinkit ja keinot kädentaitojen harjoittamiseen arkeen mukailevat hyvin toimintaterapian toimintakokonaisuuksia*.

6 POHDINTA

Kädentaidot ovat merkittävässä osassa esikouluikäisen lapsen arjessa. Ne vaikuttavat muun muassa itsestä huolehtimisen ja koulutoiminnoista selviytymiseen. Muun muassa näiden syiden vuoksi olisi tärkeää, että lapsi saisi harjoitusta kädentaidoissaan, mikäli hänellä niissä on ongelmia. Tavoitteena opinnäytetyöllämme oli edistää niiden esikouluikäisten kädentaitoja, joilla on kädentaitojen harjaantumattomuutta. Menetelmäksi tavoitteen saavuttamiseksi valitsimme vanhempien ohjauksen. Vanhempien ohjausmenetelmäksi taas valikoitui heille suunnattu kirjallinen opas ja opinnäytetyömme lopputulos onkin koekäytön pohjalta muokattu, sähköinen opas aiheesta. Toivomme, että oppaastamme on hyötyä kädentaitojen harjoittelemisessa. Palautteiden perusteella oppaallamme on edellytykset täyttää tämä tehtävä.

Opinnäytetyömme aihe on valikoitunut molempia kiinnostavaksi sekä molempien tulevaa työtä koskevaksi. Kun mietimme, mikä aihe koskettaisi meitä molempia, päädyimme ensin hienomotorisiin taitoihin ja sitä kautta aihe täsmentyi edelleen kädentaitoihin. Terveystoiminnan tehtäviin kuuluu arvioida muun muassa lapsen silmä-käsi- yhteistyötä ja lähettää lapsi jatkotutkimuksiin tai tukitoimien piiriin, jos tarvetta ilmenee. Toimintaterapian alussa toimintaterapeutti arvioi lapsen toimintakykyä yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa. Kädentaidot ovat keskeisessä osassa useimmista toiminnoista suoriutumisen ja puutteet niiden kehittämisessä aiheuttavat haasteita toiminnoista suoriutumiseen ja niihin osallistumiseen. Toimintaterapeutin tehtävänä on auttaa lasta osallistumaan päivittäiseen elämäänsä. Tässä yhtenä tärkeänä menetelmänä on vanhempien ohjaus. Laatimamme opas voi toimia työkaluna molemmilla ammattilaisilla. Terveystoiminnan ohjaajat voivat antaa oppaan vanhemmille ennen varsinaista toimintaterapiainterventiota tai sen tilalta, ellei varsinaiselle terapialle ole tarvetta. Toimintaterapeutit voivat antaa oppaan vanhemmille terapian tueksi.

Opinnäytetyöprosessissamme on ollut monenlaisia vaiheita. Aihe ja toteutustapa ovat muokkautuneet monen eri idean ja aikeen kautta oppaaksi. Alun perin tarkoituksemme oli pitää ohjaustapahtuma vanhemmille, joiden lapsilla on kädentaitojen ongelmia. Tarkoituksemme oli lisäksi laatia ohjausmateriaali esimerkiksi neuvoloiden käyttöön. Ohjaustilaisuuden järjestäminen tai sinne osanottajien saaminen ei onnistunut alkuperäisen yhteistyökumppanin taholta. Projektin sujumuuten kannalta olisi ollut ihanteellisinta, että yhteistyökumppani olisi säilynyt samana läpi prosessin. Tätä olisi auttanut se, että olisimme heti prosessin alkuvaiheessa tehneet

yhteistyökumppanimme kanssa täsmällisen suunnitelman tietyille asiakasryhmälle suunnatusta tapahtumasta. Ideoina alkuvaiheessa oli myös esillä jonkinlaisen ryhmän ohjaaminen lapsille, joilla on puutteita hienomotoristen taitojen kehittämisessä.

Työtä tehdessämme jouduimme miettimään aiheen rajaamista. Rajasimme melko varhaisessa vaiheessa työmme koskemaan nimenomaan kädentaitoja. Koimme tämän hyväksi rajaukseksi. Ilman napakkaa rajausta työ olisi voinut helposti laajentua ja rönsyillä käsittelemään myös esimerkiksi laajemmin motorista kehitystä, motorista kontrollia ja hienomotorisia valmiuksia.

Eräänlaisena jatkona työllemme voisi järjestää meidänkin alun perin suunnitteleman ohjaustapahtuman vanhemmille. Ihanteellisin aika tapahtumalle olisi varmaan loppusyksy tai talvi. Tuolloin esikouluopettajat tuntisivat jo oppilaansa, ja pystyisivät sanomaan, tarvitsisiko joku heistä harjoittelua kädentaidoissa.

Prosessin aikana olemme syventäneet tietojamme lapsen kehityksestä ja oppineet paljon uuttakin tietoa. Etenkin toimintaterapeutin työssä kädentaitoihin, niiden kehitykseen ja merkitykseen perehtymisestä on hyötyä, työskentelipä hän sitten lasten tai aikuisten kanssa. Opinnäytetyön tekeminen on ollut merkittävä osa ammatillista kasvuamme. Teoriaperustana käyttämämme ICF-käsitteistö yleistyneenä ammattilaisten käytössä tulevaisuudessa, joten sen käyttö työskentelymme välineenä oli hyödyllistä.

Projektiin liittyy aina riskejä ja projektisuunnitelmassa kartoitimmekin niitä sekä arvioimme niiden todennäköisyyttä. Arvioimiamme uhkia olivat seuraavat: Emme löydä tarpeeksi kattavasti aineistoa projektiamme varten, jompikumpi projektiryhmän jäsenistä sairastuu, tiedostomme oppaasta tai projektisuunnitelmasta häviävät tai rikkoutuvat, opettaja ei ehdi tarkastaa työtä sekä opasta arvioimaan ei saada yhtään tai vain yksipuolisesti arvioijia. Yksi palautteen antajista antoi palautteen myöhään, mutta aikataulumme ei kuitenkaan juuri viivästynyt tämän vuoksi. Vaikka riskit eivät varsinaisesti toteutuneet, eivätkä sen vuoksi viivästyttäneet aikataulumme, muodostui aikataulun noudattaminen opinnäytetyöprosessimme suurimmaksi haasteeksi. Alun perin meillä oli tarkoitus suorittaa työ noin yhdeksässä kuukaudessa. Erinäisten syiden vuoksi lopullinen aikataulumme venyi kuitenkin noin 15 kuukauteen. Projektikirjallisuudessa ei siis turhaan painoteta tarkan aikataulun laatimisen merkitystä ja suunnitteluvaiheessa ylimääräiseltä tuntuvan ajan varaamista eri tehtävien suorittamiseen. Omassa prosessissamme aikatauluviivästyksiä aiheutti esimerkiksi se, että opiskelemme eri aloja. Meillä oli siis kummallakin omat

lukujärjestyksemme, ja yhteisen ajan löytäminen oli toisinaan haasteellista. Asuimme myös noin puolet ajasta eri paikkakunnilla, joten puhelinpalaverit tulivat tutuiksi. Käytännön vinkkinä eri paikkakunnilta työskenteleville voisimme mainita Google Docs -palvelun. Tämä helpotti meidän työskentelyämme suuresti, koska pystyimme sen avulla muokkaamaan samaa tiedostoa yhtä aikaa, ja viimeisin versio löytyi aina tuosta osoitteesta. Koska opiskelemme eri ammatteja, myöskään yhteisen käsitteistön löytäminen ei ollut aivan ongelmaton. Aikaa meni myös toisen ammattialan ajattelutavan ja käsitteistön sisäistämisessä. Jouduimme useasti miettimään, miten ilmaisimme tai käsittelemme asioita, etteivät ne olisi vain ilmaistu vain toisen ammattialan näkökulmasta.

Lähteitä valitessamme pyrimme valitsemaan mahdollisimman tuoreita lähteitä. Viime vuosina kädentaitoihin liittyvä tutkimus on keskittynyt enimmäkseen kädentaitojen arviointiin ja toimintaterapian vaikuttavuuteen. Kädentaitojen haasteiden vaikutuksia päivittäisiin toimintoihin osallistumisessa on tutkittu aiemmin. Tästä johtuen osa meidänkin käyttämistä lähteistä on melko vanhoja. Luotamme kuitenkin lähteiden olevan yhä ajantasaisia; näihin samoihin lähteisiin viitataan myös kädentaitojen arviointiin liittyvissä uudemmissa tutkimuksissa.

Palautteessa nousi esille myös näkökulma, että opas on hyödyllinen muutoinkin kuin pelkästään kädentaitojen harjoittamisen kannalta. Opas antaa tärkeää ohjetta siitä, että lapsen kanssa kannattaa viettää aikaa. Tämä onkin mielestämme merkittävä oppaan ylimääräinen "sivutuote". Toivottavasti vanhemmat oppaan avulla heräisivät ajattelemaan myös sitä, kuinka tärkeää on viettää aikaa lastensa kanssa.

LÄHTEET

Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) 2007. Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Autti-Rämö, I. 2009. Lapsen ja nuoren kuntoutus. Teoksessa J. Arokoski, H. Alaranta, T. Pohjolainen, J. Salminen & E. Viikari-Juntura. Fysiatría. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 500 – 514.

Bunker, L. 1991. The Role of Play and Motor Skill Development in Building Children's Self-Confidence and Self-Esteem. Viitattu 4.6.2013. <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1001887?uid=2&uid=4&sid=21102363298727>.

Case-Smith, J. 2005. Development of Childhood Occupations. Teoksessa J. Case-Smith. Occupational Therapy for Children. 5. painos. Missouri, USA: Elsevier Mosby, 88 - 116.

Chapparo, C. & Lane, S. J. 2012. Learning Disabilities and Intellectual Disabilities. Teoksessa S. J. Lane & A. C. Bundy. Kids Can Be Kids - A Childhood Occupations Approach. Philadelphia: F. A. Davis Company, 525 - 548.

Chien CW, Brown T, McDonald R, Yu ML. 2012. The contributing role of real-life hand skill performance in self-care function of children with and without disabilities. Viitattu 4.6.2013. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22928608>.

Chien, C-W., Brown, T. & McDonald, R. 2009. A framework of children's hand skills for assessment and intervention. Child: Care, Health and Development 35 (6), 873 – 884.

Cronin, A. 2004. Middle Childhood and School. Teoksessa A. Cronin & M. Mandich. Human Development and Performance – Throughout the Lifespan. USA: Thomson Delmar Learning, 198 – 214.

Ellingsen, K. M. & Simeonsson, R. J. 2011. The World Health Organization's (WHO) International Classification of Functioning, Disability and Health, Children and Youth (ICF-CY) – ICF-CY

Developmental Code Sets. Viitattu 26.6.2013. http://www.icf-cydevelopmentalcodesets.com/Page_3_KXVK.html.

Exner, C. 2006. Intervention for Children with Hand Skill Problems. Teoksessa A. Henderson & C. Pehoski (Edited by). 2006. Hand Function in the Child – Foundations for remediation. Second edition. USA: Mosby Elsevier.

Exner, C. E. 2005. Development of Hand Skills. Teoksessa J. Case-Smith. Occupational Therapy for Children. 5. painos. Missouri, USA: Elsevier Mosby, 304 - 355.

Exner, C. E. 2010. Evaluation and Interventions to Develop Hand Skills. Teoksessa J. Case-Smith ja J. C. O'Brien. Occupational Therapy for Children. 6. painos. Missouri, USA: Mosby Elsevier, 275 – 324.

Exner, C. The Zone of Proximal Development in In-Hand-Manipulation Skills of Nondysfunctional 3- and 4-Year-Old Children. Viitattu 11.12.13. <http://ajot.aotapress.net/content/44/10/884.full.pdf+html>.

Gallahue, D. & Ozmun, J. 2006. Understanding motor development – Infants, Children, Adolescents, Adults. 6. painos. Singapore: McGraw-Hill.

Golos, A., Sarid, M., Weill, M., Yochman, A. & Weintraub, N. 2011. The Influence of Environmental Factors on the Development of Ultra-Orthodox Preschool Boys in Israel. Occupational Therapy International 18 (3), 142 – 151.

Hamilton, S. 2002. Evaluation of Clumsiness in Children. Viitattu 4.6.2013. <http://www.aafp.org/afp/2002/1015/p1435.html#afp20021015p1435-b1>.

Herrgård, E. & Airaksinen, E. 2004. Tarkkaavuus- ja oppimishäiriöt. Teoksessa M. Sillanpää, E. Herrgård, M. Iivanainen, M. Koivikko & H. Rantala. Lastenneurologia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 241 – 269.

Hovi-Pulsa, R. 2011. Arkilähtöinen perhetyö. Strukturoitua avoimuutta. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Lisensiaatintutkimus. Viitattu 26.11.2013. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120001/urn_nbn_fi_uef-20120001.pdf.

ICF-CY 2007. International Classification of Functioning, Disability and Health - Children and Youth Version. Geneva, Switzerland: World Health Organisation.

Idänpään-Heikkilä, U., Outinen, M., Nordblad, A., Päivärinta, E. & Mäkelä, M. 2000. Laatuksiteerit. Suuntaviivoja tekijöille ja käyttäjille 20/2000. Helsinki: Stakesin monistamo.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kauranen, K. 2011. Motoriikan säätely ja motorinen oppiminen. Tampere: Kirjapaino Tammerprint Oy.

Lane, S. J. 2012. Occupation and Participation: The Heart of Pediatric Occupational Therapy. Teoksessa: S. J. Lane & A. C. Bundy. Kids Can Be Kids - A Childhood Occupations Approach. Philadelphia: F. A. Davis Company, 3 - 9.

Law, M. 2002. Participation in the Occupations of Everyday Life. The American Journal of Occupational Therapy 56 (6), 640 – 649.

Lööv, M. 2002. Onnistunut projekti – Projektijohtamisen ja –suunnittelun käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Marr, D., Cermak, S., Cohn, E. S. & Henderson, A. 2003. Fine motor activities in Head Start and kindergarten classrooms. American Journal of Occupational Therapy 57 (5), 550–557.

McHale, K. & Cermak, S. A. 1992. Fine Motor Activities in Elementary School: Preliminary Findings and Provisional Implications for Children With Fine Motor Problems. American Journal of Occupational Therapy 46 (10), 898 – 903.

Mulligan, S. 2012 . Preschool – I'm Learning Now! Teoksessa S. J. Lane & A. C. Bundy. Kids Can Be Kids – A Childhood Occupations Approach. Philadelphia: F. A. Davis Company, 63 – 82.

Pelin, R. 2011. Projektihallinnan käsikirja. 7. painos. Helsinki: Projektijohtaminen Oy Risto Pelin.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Ruuska, K. 2012. Pidä projekti hallinnassa – Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. 7.painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Räty, E. & Snellman, M. 2010. Kriittinen lukeminen ja luotettavan tiedon löytäminen. Viitattu 29.11.2013.

http://www.edu.fi/etalukioetusivu/vinkkeja_verkko_opiskeluun/miten_opiskella_verkossa/kriittinen_lukeminen_ja_luotettavan_tiedon_loytaminen.

Shumway-Cook, A. & Woollacott, M. H. Motor Control - Translating Research into Clinical Practice. 4. painos. USA: Lippincott Williams & Wilkins.

Silfverberg, P. (Ei julkaisuvuotta). Projektinvetäjän opas. Helsinki: Työministeriö.

Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi – Projektityön käsikirja. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Sillanpää, M. 2004. Kehitysneurologinen tutkiminen. Teoksessa M. Sillanpää, E. Herrgård, M. Iivanainen, M. Koivikko & H. Rantala. Lastenneurologia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 35 – 65.

Stewart, K. B. 2005. Purposes, Processes, and Methods of Evaluation. Teoksessa J. Case-Smith. Occupational Therapy for Children. 5. painos. Minnouri, USA: Elsevier Mosby, 218 - 240.

Suomisanakirja. Arki. Viitattu 27.11.2013. <http://www.suomisanakirja.fi/arki>.

Szklut, S. E. 2012. Indirect Intervention: Teaching Therapeutic Techniques – The Occupational Therapist Doesn't Do It All. Teoksessa: S. J. Lane & A. C. Bundy. Kids Can Be Kids - A Childhood Occupations Approach. Philadelphia: F. A. Davis Company, 348 – 395.

Tampereen yliopisto. 2011. Tiedonlähteiden arviointi eli lähdekritiikki. Viitattu 29.11.2013. <http://www.uta.fi/kirjasto/oppaat/tiedonhankintaoppaat/tertio/arviointi/lahdekritiikki.html>.

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry. 2014. Tekijänoikeuden syntyminen. Viitattu 29.5.2014. <http://antipiracy.fi/tekijanoikeus/tekijanoikeudensyntyminen/>.

THL. 2013. Lastenneuvolakäsikirja. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja vastuualueet. Viitattu 3.5.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-fi/maaraikaistarkastukset/terveydenhoitaja.

Tilastokeskus. 2012. Peruskoulun oppilaista 11,4 prosenttia sai tehostettua tai erityistä tukea. Viitattu 7.5.2013. http://www.stat.fi/til/erop/2011/erop_2011_2012-06-12_tie_001_fi.html

Valtonen, R. 2009. Kehityksen ja oppimisen ongelmien varhainen tunnistaminen Lene-arvioinnin avulla. Kehityksen ongelmien päällekkäisyys ja jatkuvuus 4-6 -vuotiailla sekä ongelmien yhteys kouluosuoriutumiseen. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Väitöskirja. Tutkimus 357.

Valtonen, R., Mustonen, K. ja työryhmä. 2003. LENE - Leikki-ikäisen lapsen neurologinen arvio. Teoriakirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

LIITTEET

Liite 1 Tehtäväluettelo

Liite 2 Palautelomake

Liite 1. Tehtäväluettelo

Nro	Tehtävän nimi	Alku pvm	Loppu pvm	Suunn. tunnit	Toteut. tunnit	Vastuu/ Suorittaja
1	Aiheeseen perehtyminen	3/13	5/13	216	216	H. M. & S. T.
1.1	Ideointi ja aiheen rajaus	3/13	5/13	20	20	-- «» --
1.2	Kirjallisuuskatsaus ja viitekehyksen valinta	3/13	5/13	194	194	-- «» --
2	Projektin suunnittelu	3/13	03/14	162	162	-- «» --
2.1	Yhteistyökumppanin etsiminen	3/13	03/14	5	10	-- «» --
2.2	Projektisuunnitelman kirjoittaminen ja esittäminen	6/13	2/14	157	200	-- «» --
3	Oppaan suunnittelu, toteutus ja viimeistely	3/13	5/14	362	362	-- «» --
3.1	Oppaan luonnostelu	11/13	3/14	100	100	-- «» --
3.2	Oppaan kehittäminen	12/13	3/14	162	162	-- «» --
3.3	Palautteen keruu ja palautteen analysointi	2/13	5/13	100	100	-- «» --
3.4	Oppaan viimeistely					
4	Projektin päättäminen	12/13	5/14	70	70	-- «» --
4.1	Projektin arviointi	2/14	5/14	20	20	-- «» --
4.2	Loppuraportin kirjoittaminen ja esittäminen	12/13	5/14	42	42	-- «» --
4.3	Loppuraportin viimeistely	3/14	5/14	8	88	-- «» --
	Kokonaistuntimäärä			810	938	-- «» --

Liite 2. Palautelomake

Hei!

Kiitos, että olet lupautunut antamaan palautetta tekemästämme kädentaitojen harjoittelamisen oppaasta! Palautteesi on meille todella tärkeää. Oppaamme laatuksia ovat perhelähtöisyys, informatiivisuus, luotettavuus ja arkilähtöisyys. Antamasi palautteen pohjalta pystymme muokkaamaan opastamme entistä paremmaksi. Tavoitteenamme on, että oppaasta tulisi toimiva kokonaisuus, jota terveydenhoitajat ja toimintaterapeutit voisivat hyödyntää ohjatessaan vanhempia lasten kädentaitojen harjoittelussa.

Tutustu ensin oppaaseemme. Käy sitten läpi alla olevat väittämät ja merkitse rasti sen vaihtoehdon kohdalle, joka mielestäsi kuvaa opastamme parhaiten. Vapaata palautetta varten kunkin kysymyksen jälkeen on vapaa sana -kohta.

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Opas on helppolukuinen.				
Oppaan kieli on kansantajuista.				
Kuvitus tukee oppaan tekstiä.				

Vapaa sana:

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Opas antaa riittävästi tietoa.				
Oppaan sisältämä tieto on tarpeellista.				
Opas antaa hyviä vinkkejä ja keinoja kädentaitojen harjoitteluun.				
Oppaan sisältämä tieto on luotettavaa ja asiantuntijatietoon perustuvaa.				
Ammattilaisille: Voisin ajatella ottavani oppaan käyttöön työssäni.				

Vapaa sana:

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Opas sisältää helposti toteutettavia toimintoja.				
Toimintojen suorittamiseen ei tarvita erityisiä välineitä.				
Oppaassa esitellyt toiminnot ovat luonnollinen osa lapsen arkea.				

Vapaa sana: